

NAŠ TOVARIŠ TV 15

št. 39 6. oktobra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starsev Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovic

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročniški oddetek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Borci v delegatskem
sistemu
str. 3

Gorelo je belo so-
vraštvo
str. 4

Predstavljamo
vam...
str. 7

Smrt se je norčevala
iz nas
str. 14

B. Jakac: Kolona

Dosledno
uresničevanje
politike
zveze
komunistov

Ob zvokih pesmi »Jugosla-
vija«, v izvedbi mešanega
pevskega zbora Umetniške-
ga ansambla JLA, se je v veli-
ki dvorani skupščine SFRJ
začela v torek, 4. oktobra ob
10. uri slavnostna seja ob 30-
letnici ZZB NOV Jugoslavi-
je, posvečena Titovim jubile-
jem. Sejo je otvoril predse-
dnik zveznega odbora ZZB
NOV Jugoslavije general ar-
made Kosta Nadj, ki je poz-
dravil vse borce ter predstavi-
nike številnih družbenopolitičnih organizacij.

Tovariš Tito je zveznemu
odboru ZZB NOV Jugoslavi-
je poslal pozdravno pismo, v
katerem prisrčno pozdravlja
vse udeležence in dodaja:

»Za uspehe, ki smo jih do-
segli do danes, se moramo
zahvaliti tudi temu, da so
borci in njihova organizacija,
v vsem tem obdobju, bili v
prvih vrstah naše ustvarjalne
dejavnosti, da so dosledno
uresničevali politiko ZK in
se neomajno borili za uresni-
čitev zgodovinskih ciljev de-
lavskega razreda.«

Predsednik zveznega od-
bora ZZB NOV Jugoslavije
Kosta Nadj je v svojem govo-
ru orisal pot borčevske orga-
nizacije, ki je neločljivo pove-
zana z osebnostjo tovariša Ti-
ta. »Ime Tito je postalo sim-
bol borca v vojni in miru,
izraz humanistične vizije no-
vega sveta, osvobojenega
strahu pred uničenjem člove-
ka po človeku, naroda po na-
rodu, simbol vizije sveta, v
katerem se bodo rojevali ro-
dovi, ki ne bodo vedeli za
strahote vojne, za nečloveško
v človeku in med ljudmi ter
narodi.«

»Bili smo in ostali vojaki
revolucije, graditelji revolu-
cije po Leninovem pojmov-
anju, da teorija ni dogma, am-
pak vodstvo za akcijo,« je na-
daljeval Kosta Nadj ter pou-
daril, da mora »zveza borcev
v svoji politični akciji tudi
vnaprej čim več doprinesiti k
razvoju našega političnega
sistema, pri krepitvi novih
oblik demokracije, kjer bo
delovni človek svobodno
združen na osnovi svojih in
družbenih materialnih ter
moralnih interesov, glavni
subjekt.«

S slavnostne seje so poslali
pozdravno pismo tovarišu
Titu, zaključili pa so jo s kul-
turnim programom; po kon-
čani seji so položili vence na
grobnico osvoboditeljev
Beograda in grobnico naro-
dnih herojev na Kalemegda-
nu.

M. V.

Ustni
časopis
TV-15

V četrtek, 29. septem-
bra, je pripravilo naše
uredništvo v krajevni
skupnosti Štore ustni
časopis. Zapis o tem
smo pripravili na
srednjih straneh naše-
ga časnika.

O spominskem obeležju v Beli Dodatno pojasnilo

Spet netočnost podatkov

Odmev na »Pozabljeni svojci«, 33. številka TV 15

K sestavku »Žalitev svetlega spomina«, 36. številka TV 15

Ker je knjiga namenjena pionirjem, je to še bolj žalostno

V 33. številki TV 15, ki je izšla 25. avgusta 1977, je bil objavljen članek »Pozabljeni svojci«. Ker pa je v njem precej netočnih trditev, se čuti pripravljajni odbor za postavitve spominskega obeležja osmim padlim partizanom v Beli pri Podkrajju dolžan, da javnost seznani z resnico.

Na pobudo borčevske in drugih organizacij Podkrajja in Cola smo 13. januarja 1977 ustanovili pripravljajni odbor za postavitve spominskega obeležja padlim v Beli. Ob ustanovitvi ni imel odbor in tudi ne obe borčevski organizaciji niti dinarja v ta namen, kar pomeni, da je bila pot do spomenika z denarnega pogleda še kako trda.

Devetčlanski pripravljajni odbor je takoj začel z akcijo, ker je bil rok kratek. K sodelovanju je pritegnil še rezervne vojaške starešine oziroma njihovo organizacijo in v nekaj tednih je bila akcija že tako razvejana, da so vsi svojci padlih in drugi vedeli vse o stvari. Glas se je razširil celo do svojcev padlih v Kočevju, ki so želeli vedeti, kje spomenik nameravamo postaviti. Žena podlega borca, ki živi v Brdih, je zvedela za akcijo iz Primorskih novic. Teh ljudi odbor ni vabil, ampak samo ugodil njihovi želji, da bi videli, kaj se pripravlja. Takrat smo imeli le iz Lipice na Krasu pripeljan kamen – vendar dovolj, da svojci spoznajo naše resne namene, kar se je odrazilo tudi v njihovem prostovoljnem prispevku za postavitve spomenika. Tudi svojcev z Erzelja in iz Vrhpolja nismo vabili, pač pa jim le nakazali naše namene. Reči moramo, da so se sami zelo zanimali za potek del in za vse, kar sodi k takšnji akciji.

Zato je odboru tembolj nerazumljivo, kaj sta Justina Pavlič (rojena Trkman) iz Podkrajja in njen brat Anton Trkman iz Postojne iskala pri ZZB NOV Ajdovščina, saj je bil vendar Justinin mož in Antonov svak Ivan Pavlič član pripravljajnega odbora in bi pri njem lahko zvedela vse. Občinski odbor ZZB NOV Ajdovščine je pri akciji sodeloval le s posredovanjem imen padlih v Beli, drugače ne. In še nekaj: na občinskem odboru so zanikali, da bi avtorju članka oziroma komurkoli, ki jih imenuje, obljubili intervencijo glede pošiljanja vabil in podobnega.

Glede pošiljanja vabil naj pojasnimo: Po padlem Andreju Trkmanu sta na seznamu tistih, ki so jim bila poslana vabila, zapisana (vse je arhivirano): Anton Trkman, Podkraj in Avguščina Pavlič, Podkraj. Pri prvem je še pripet listek s popolnejšim naslovom: Anton Trkman, Ulica prekomorskih brigad, 66230 Postojna. Vsa vabila so bila oddana na pošti 65273 Col in to kot navadna pošta. Tovarišica Justina Pavlič je vabilo prejela in se slovesnosti tudi udeležila. Torej ni res, kot trdi avtor članka, da ga ni dobila.

Tovariš Trkman je tudi v zmoti glede osebnega izdajanja vabil. Nekaj dni pred odkritjem spominskega obeležja je v Podkrajju zasedal odbor nekdanjih aktivistov OF, katerega člani so tudi na Postojnskem. Njihova vabila je raznašal Franc Čebokelj, ki je bil hkrati član obeh odborov, ki pa nista imela nič skupnega. Povabilo na našo slovesnost pa je oddajal tudi Radio Koper, še prej pa je bilo objavljeno v Primorskih novicah.

Če tovariš Trkman zares ni dobil vabila, bi o tem lahko spregovoril dan pred slovesnostjo, ko si je na kraju samem ogledal spominsko obeležje, vendar ni o tem rekel niti besede, niti sestri niti svaku. Prav zavoljo tega smatra pripravljajni odbor objavljeni prispevek v TV 15 za žalitev in podcenjevanje dela ter prizadevanj posameznikov in celotnega odbora kot tudi tistih svojcev padlih ki so pri akciji sodelovali z vsem srcem.

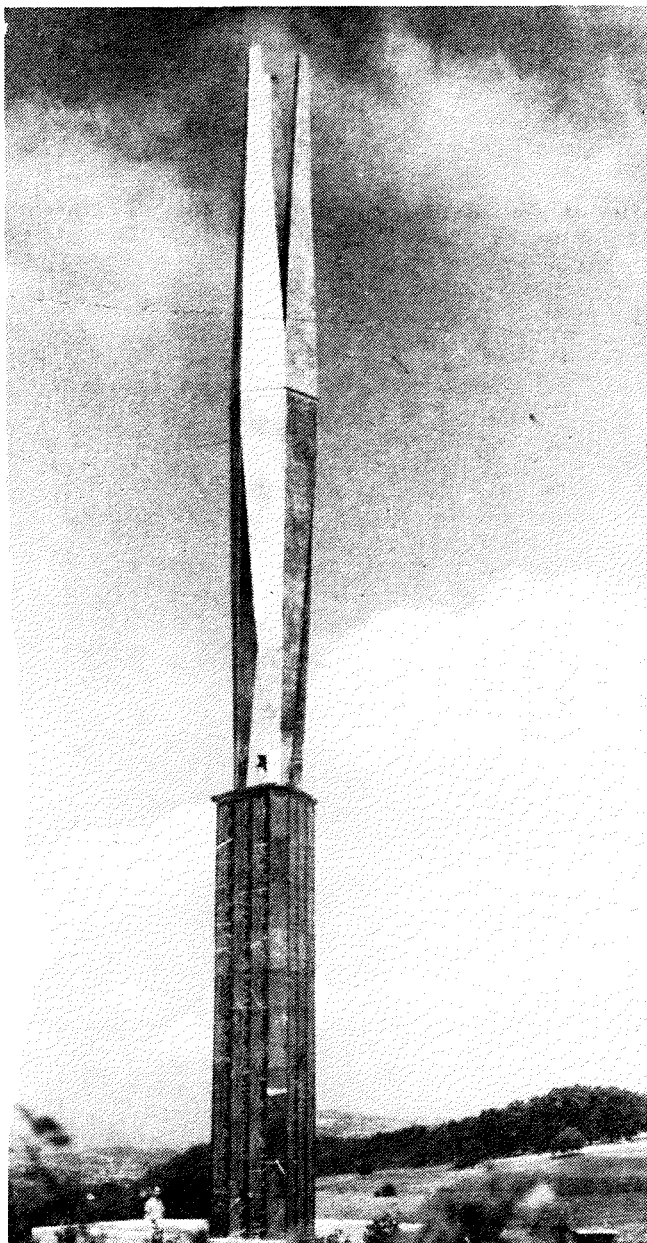
Vsekakor pa se pripravljajni odbor spominskega obeležja v Beli zahvaljuje tovarišu Antonu Trkmanu za budno spremljanje dogodkov – obžaluje pa, da na dan odkritja ni bil prisoten, kot vsi drugi svojci padlih, in da se s tem ni oddolžil spominu padlih in spominu svojega brata, katerega ime je vklesano na spominski plošči.

ODBOR ZA POSTAVITEV
SPOMINSKEGA OBELEŽJA V BELI

»Da je med padlimi borci in žrtvami, ki so svoja življenja dali za našo svobodo in katerih imena so vklesana v spomenik na Cviblu pri Žužemberku in v

spomenik na Jezerskem, tudi nekdo, ki je vso svojo dejavnost usmeril proti njim, je največja žalitev za vse borce narodnoosvobodilnega boja!« sem zapisal v sestavku »Žalitev svetlega spomina«, objavljenem v 36. številki TV 15.

Danes pošiljam fotografijo spomenika na Cviblu, kjer je vklesano ime Viktorja Krča.

Spomenik na Cviblu pri Žužemberku

Naj povem – morda bo to koga zanimalo – da sem na Jezerskem, od tovarišice Tepina, upravnice cestarskega počitniškega doma, zvedel, da so ime Viktorja Krča vklesali v spomenik dosti kasneje kot je bil postavljen. Ko so vaščani obiskali Bazo 20 v Rogu, so si mimogrede ogledali tudi spomenik padlim borcem na Cviblu pri Žužemberku. Tam so videli ime sovaščana Viktorja Krča. To je bil tudi razlog, da so ga vklesali v spomenik na Jezerskem.

FRANCE SMRKE-JOŠT
Zelena pot 9
p. Ljubljana

V prilogi vam pošiljam devetindvajseto stran brošure oziroma knjižice, ki je izšla pri Mladinski knjigi (Ljubljana, 1974) z naslovom »NOB – kronološki pregled 1941–1945«, pionirjeva knjižnica.

V odstavku pod 29. 10. 1941 zasledimo, da sta Milan Majcen, narodni heroj, in njegov soborec Janče Mevželj padla v *Tržišču na Dolenjskem*. Nadalje, da so imeli Nemci tri mrtve in pet ranjenih. Ker je ta knjiga namenjena pionirjem, je res neverjetno, kako so mogli avtorji te knjige prezreti, da sta padla v Murnicah nad Šentjanžem, natančnega števila mrtvih in ranjenih sovražnikov pa ne ve pravzaprav nihče. Popolnoma so v tem sestavku prezrli tudi junaški boj obeh

partizanov, ki sta se zoperstavila tristo Nemcem in dokazala, kako se je treba boriti za domovino.

Ker je knjiga namenjena pionirjem, je to še bolj žalostno.

To knjigo sem zasledil pri učencu osnovne šole z območja sevniške občine.

BORIS DEBELAK
Krmelj 30
p. Krmelj

O partizanskem turizmu in še kaj

Odmev na razpis »PARTIZANSKI TURIZEM«

Razveselil sem se razpisa za partizanske izlete. Najbrž se bom prijavil, saj bi želel obiskati kraje kot so Dachau in Mauthausen, kjer še nisem bil. Rad bi potolil z ljudmi, ki so te strahote preživeli.

Dovolite pa mi, da v zvezi s tem skromno predlagam: Zelen bi, da bi TV 15 organiziral izlet v tržiške hribe, kjer živi in dela naš dragi tovariš Lenart, nekdanji partizanski komandant, kot sem prebral v eni prejšnjih števil v sestavku »Planšarija vrača moči«. Mislim, da bi bil tak izlet lepo doživetje! Če bi izbirali vrednost vaših zapisov in reportaž za leto 1977, potem bi moral biti ta sestavek – napisal ga je tovariš Silvo Teršek – med prvimi! Spoštujem namreč ljudi, kakršen je tovariš Lenart, saj v svoji iskrenosti, tako kot med vojno, tudi danes niso izgubili stika z najširšimi ljudskimi množicami.

Tovarišu Lenartu želim še obilo zdravja in sreče!

Opozoril bi še na vasico Kupljenik nad Bohinjsko Belo, partizansko vasico, ki je med vojno nudila hrano in zavetje mnogim partizanom, tako kot nasproti ležeča vasica Slamniki. Toda na Kupljeniku še danes nimajo partizanskega obeležja borcem, ki so padli med vojno na tem območju, in prav bi bilo, da se tudi postavi vsaj skromno obeležje.

Morda boste lahko svetovali, kako bi to uresničili?

ALOJZ VOLK
Bled, p. Bled

Borci v pripravi na 11. kongres

ZZB NOV v delegatskem sistemu

V borčevski organizaciji potekajo pospešeni razgovori in dogovori o nadaljnji aktivnosti in nalogah organizacij ZZB NOV in njihovega članstva v delegatskem sistemu.

Na sestanku, ki sta ga imela Andreja Milanović, podpredsednica zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, in Iko Mirković, generalni sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, s sekretarji republiških odborov ZZB NOV, so govorili o tem, kako se mora borčevska organizacija še dejavnije vključiti v delovanje in krepitev družbenopolitičnega sistema, posebno delegatskega.

Izhajajoč iz gradiva 30. seje predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, je Andreja Milanović uvodoma opozorila, da mora naša družba v tem trenutku podrobneje oceniti stanje našega političnega sistema in ga uskladiti s spremembami v družbeno-ekonomski in samoupravni strukturi. Potrebno je sprejeti ukrepe za nadaljnji razvoj in nadaljnjo krepitev demokratičnih odnosov in prakse samoupravnega odločanja – ter pri tem jasno določiti položaj, vlogo in način delovanja subjektivnih dejavnikov... Kadar gre za subjektivne dejavnike, je opozorila tovarišica Milanović morajo borci dati poudarek lastnim nalogam in lastni vlogi. O tej vlogi je Edvard Kardelj rekel:

»ZZB NOV ima danes zelo pomembno in široko področje za organiziranje lastne družbenopolitične aktivnosti. Kot del zavestnih socialističnih sil je ZZB NOV prisotna malodane v vseh pomembnejših vprašanjih razvoja, demokratičnih in družbenopolitičnih odnosov na osnovah socialističnega samoupravljanja. To nalogo mora oprav-

ljati tudi v prihodnje, ker je ZZB NOV demokratična politična moč sila naše družbe in zato mora biti s svojim vplivom prisotna povsod, kjer se sprejemajo družbene odločitve – to pa pomeni predvsem v mehanizmu delegatskega sistema in v socialistični zvezi.«

Zaključek, sprejet v zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije, je: ob sodelovanju vseh republiških odborov je treba sprejeti enotno analitično gradivo na temo »ZZB NOV v delegatskem sistemu«. Sprejet je bil tudi rok, v katerem je treba omenjeno gradivo pripraviti, da bi ga predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije lahko čimprej obravnavalo. Med drugim je bilo poudarjeno, da je treba nadaljevati tudi delo v zvezi z nadaljnjim pregledovanjem nalog in oblik neposrednega angažiranja borcev kot dela enotne vrste socialističnih sil naše družbe.

Turistična agencija Aerodrom Ljubljana-Pula obvešča vse, ki se zanimajo za njihove aranžmaje »Partizanskega turizma«, da naj pošiljajo denar na naslov: Turistična agencija Aerodrom Ljubljana-Pula, številka žiro računa 515-00-601-10259.

Gre za vprašanja, ki so ves čas na dnevnem redu organizacij ZZB NOV – za vprašanja, ki so v interesu vse naše družbe:

- prilagajanje organizacije in metod dela delegatskemu sistemu;
- način, kako naj borci kot delegatska baza obravnavajo vsa številna vprašanja, ki prihajajo pred skupščine družbenopolitične skupnosti;
- v kolikšni meri se morajo borci v mestni skupnosti angažirati kot člani borčevske organizacije, koliko kot člani socialistične zveze, zveze komunistov in podobno;

- v kolikšni meri si morajo borci prizadevati, da se dejavniki socialistične zveze kot enotne frontne organizacije dogovarjajo v okviru te vrste in v kolikšni meri se morajo lotiti neposrednih akcij in dogovorov;

- kako borci kot sestavni del delegacij socialistične zveze delujejo v teh skupnih delegacijah;

- kako doseči vpliv borčevskih delegacij na samoupravne interesne skupnosti, ki so del skupščinskega sistema;

- kaj narediti, da bo seznanjanje selektivno in da bo zajelo vsa najpomembnejša vprašanja;

- kako prilagoditi administracijo in njeno delo, da bi le-ta olajšala delegatsko odločanje in rabila razvijanju delegatskega sistema...

Ta in še številna druga vprašanja bodo brez dvoma pritegnila povezanost borčevskih organizacij in borcev. Razprava v zvezi s tem in iskanje pravih rešitev ima skupen cilj: da se ustvari boljša organiziranost v delegatskem sistemu, večja gibčnost in polnejša odgovornost organizacije in članstva za dogajanja v družbi.

Borcem 2. SNOUB »Ljube Šerčer«

Borci 2. SNOUB »Ljube Šerčer« bodo slavili petintrideseto obletnico ustanovitve brigade v soboto, 8. oktobra 1977 ob 11. uri dopoldne na Kureškem pri Ljubljani.

Slavnostni govornik: predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Vabimo borce 2. SNOUB »Ljube Šerčer« ter krajanke okoliških vasi, da se slovesnosti udeležijo v čim večjem številu!

Za vse, ki nimajo organiziranega prevoza, bodo vozili avtobusi iz Ljubljane, s Trga osvoboditve (izpred Univerze), od 9. do 10. ure.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Borcem in starešinam Gradnikove brigade

Borce Gradnikove brigade in starešine enote JLA v Ajdovščini, ki nadaljuje tradicije te brigade, vabimo, da se s svojo udeležbo tovariškega srečanja, ki bo v soboto, 8. oktobra letos, ob 16. uri v Domu JLA v Vipavi.

**ODBOR GRADNIKOVE BRIGADE
POVELJSTVO GARNIZIJE
JLA AJDOVŠČINA**

Poziv

Domicilni odbor Goriškega vojnega področja in komand mest Sežana, Senožeče, Ajdovščina, Idrija, Cerklje, Čepovan, Vojsko, Črni vrh, Postojna, Dornberg, Gorica, Novgrad prosi vse borce in sodelavce, da pošljejo svoje naslove z opisom, kje in od kdaj so bili v enoti oziroma sodelovali z njo, kakšno funkcijo so opravljali.

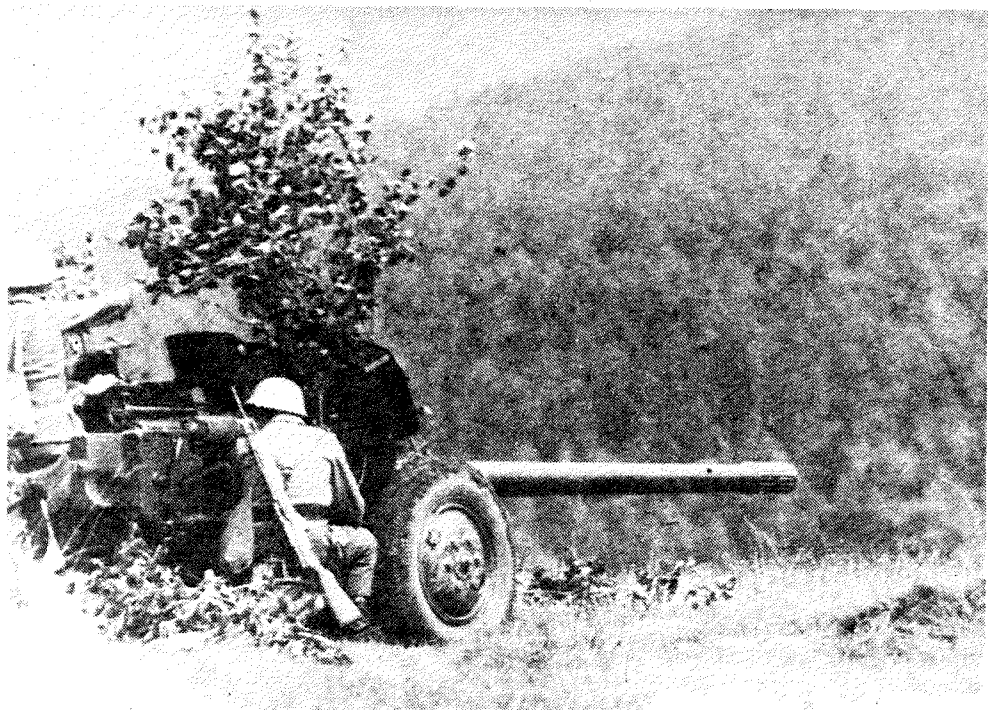
Naslove pošiljate na: **VI-LI JURCA, domicilni odbor GVP, 65001 Nova Gorica, Prešernova 2.**

Ob dnevu topničarjev

Oktoberški ognji

Jutri, sedmega oktobra, mineva šestintrideset let odkar so prvi partizanski topničarji, oboroženi z zaplenjenimi nemškimi topovi, začeli napad na Kra-

ljevo in tamkajšnje letališče, ki je, seveda, bilo v rokah okupatorja. Takrat so partizanske granate hudo poškodovale vzletno stezo in spodrezale krila letalom,

pripravljenim za setev smrti. In ta sedmi oktober leta 1941 je naznanil rojstvo današnjega topništva naših oboroženih sil, čeprav že prve dni vstaje prenekateri partizanska enota ni bila brez topov in minometov. Toda zaradi pomanjkanja streliva, so morali partizani, posebej v obsežnejših akcijah in ofenzivah okupatorja, svoje topove onesposabljeni in jih tudi uničevati. Tak položaj je narekoval strogo varčevanje s strelivom in streljali so le iz neposredne bližine, namesto merilnih naprav pa so najpogosteje uporabljali topovsko cev. Tako je torej pogum prvih partizanskih topničarjev uspešno podpiral akcije naše ljudske vojske.

Ob jutrišnjem prazniku bodo vsem tistim, ki so se v topniških enotah uveljavili kot nosilci bratstva, tovarištva in požrtvovalnosti, izročili značke, odlikovanja in priznanja. Med mladimi topničarji je precej takih, ki so bili prav letos, ko praznujemo Titove in partijske jubileje, sprejeti v zvezo komunistov, kar je še dokaz več o njihovi idejnopolitični opredeljenosti in privrženosti samoupravnemu socializmu.

In ko obujamo spomine na prve partizanske topničarje in »oktoberške ognje« bi veljalo poudariti, da je tudi naše topništvo preskrbljeno z orožjem iz naših tovarn in da je, tako kot naše ljudstvo, le oboroženi stražar miru.

B. Jakovljevič

Gorelo je belo sov

Vedno, ko me pot zanese na Dolenjsko, občutim rahlo vznemirjenost.

Morda zaradi še vedno prisotne kmečke idilike, ali pa zaradi duha velikih mož, ki so vznikli tod in budili narodno zavest.

Svoj pomen je Dolenjska znova potrdila v drugi svetovni vojni, ko je prevzela poslanstvo varuhinje jedra revolucionarne misli in narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda. V svojih nedrih, kočevskih gozdovih, je varovala srce slovenske nacionalne zavesti. Toda kruti časi tudi njej niso prizanesli. Belogardizem je sekal težke rane, s svojimi zločinskimi ugrizi pa je večkrat usekal še po vojni.

Ostanki belogardizma so po svojem porazu najprej začeli uporabljati teroristične metode od ubojev pripadnikov osvobodilnega gibanja, sabotaž do bojkotiranja naporov in ukrepov nove ljudske oblasti. Ko mu to ni več uspevalo, je sovražnik svoje metode spremenil. Sovražno dejavnost je preoblikoval v zarote in kompromitiranje zavednih in predanih aktivistov osvobodilnega gibanja. Tudi dogodki, ki jih obravnavam v tem članku, bodo osvetlili del njihove zahrbtne dejavnosti, ki sicer ne bi bila več tako pomembna, če ne bi s svojimi daljnosežnimi posledicami segala celo v današnji čas.

Gorelo je belo sovraštvo

Gorenje Laze so slikovita dolenjska vasica na desnem pobočju hribov od Velikih Lašč proti Ribnici. Ljudje imenujejo ta pobočja tudi Slemenena, sestavljajo pa jih vasi Sv. Gregor, Sinovica, Preska, Gorenje Laze, Žimarice in druge. Med vojno je bilo tu le malo aktivistov in pripadnikov osvobodilnega gibanja, zato pa so bili ti toliko bolj izpostavljeni belemu terorju. Tako kot je bila na primer v sosednji vasi Sinovica družina Košorok predana osvobodilnemu gibanju, je bila tudi v Gorenjih Lazah družina Janeza Miheliča. Obe družini sta preživele vsaka svojo kalvarijo. Vsaka je plačala svoj krvni davek in obe sta preživele svoj križev pot trpljenja. Od Košorokove družine, ki je pred vojno štela devet družinskih članov, je osvobodilni boj zahteval pet moških žrtev, internacije, zapore, mučenja in požgano domačijo, katere ognjišče je za vedno ugasnilo že avgusta 1942. leta. Zdesetkana družina, ki ni bila več družina, zaradi tragedije ni nikoli več našla toliko poguma in moči, da bi ga obnovila. Trava in rušje sta že davno zakrila sledove njihovega doma, toda v njihovih srcih še vedno živi jo tragični spomini na prestone strahote.

Že pred vojno je prerasel svoje okolje

Cena družine Janeza Miheliča je bila sicer manjša, zato pa nič manj boleča. V osvobodilnem gibanju so sodelovali kot aktivisti in borci vsi štirje bratje, od katerih sta dva padla v partizanih 1943. leta. S stiskami proletariata se je Janez Mihelič srečal že v Kanadi kot rudar, od koder se je vrnil 1931. leta ter kasneje prevzel po očetu skromno hišo z malim posestvom. S sabo je prinesel širše obzorje, s katerim je že takrat prerasel svoje okolje, ki je dremalo v zaostalosti. Nekaj let pred vojno si je ustvaril družino, obdeloval zemljo in se ukvarjal še z izdelovanjem suhe robe.

Kmalu po okupaciji 1941. leta se je povezal z osvobodilnim gibanjem kot simpatizer, aprila 1942. leta pa je postal član terenskega odbora OF za Sodražico. Njegovo delovanje ni ostalo dolgo skrito. Odpeljali so ga v internacijo v Italijo, vendar je tudi tam nadaljeval aktivistično delo. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov. Le kratek čas mu je uspelo delovati doma,

kajti kmalu so ga aretirali Nemci. Njegova predanost ga je odvedla v zapor, pogum pa nazaj v vrste aktivistov, kjer je kot obveščevalec VOS pričakal tudi konec vojne.

Imenovan je bil za poveljnika narodne zaščite v Gorenjih Lazah, nato pa za tajnika KLO Zapotok. Toda po štirih letih vojne je zemlja terjala njegove roke. Bil je kmet, zato se je vrnil k njej. Ves se je predal delu na kmetiji, ne glede na to pa je ostal še naprej v prvih vrstah borcev za utrjevanje nove ljudske oblasti.

Moč bele garde

Medtem pa so se potuhnjeno vračali iz begunstva tudi nekdanji belogardisti. Med tistimi, ki niso

Motivi iz Gorenjih Laz

imeli ničesar na vesti, pa je bilo nekaj tudi takih, ki so bili med vojno v belogardističnih obveščevalnih službah, a so pred pobegom na Koroško bremenilne dokaze, dokumente in arhive skrbno uničili ter tako zbrisali sledove svojega delovanja. To, da sta bila Jože Rigler in njegov sin Jože duhovna vodja in organizatorja bele garde v Gorenjih Lazah, je bilo vseskozi znano. Znano pa je bilo tudi to, da je bil Jože Rigler st. pri »Informativni službi« in član »Kmečke pisarne« v Ljubljani, ki je bila belogardistična obveščevalna agentura. Zbiral je podatke o pristaših in aktivistih OF, terencih in sploh o ljudeh, ki so podpirali osvobodilno gibanje ali bili zaradi tega sumljivi. Odgovoren je bil za področje takratne občine Sodražica, sem pa so spadale tudi vasi na pobočjih Slemen. Poročila v Ljubljano mu je pošiljala tudi njegova žena Marija, ki se je takrat s tem sama hvalila in tožila, da mora cele noči pisati možu poročila, kaj se po okoliških vaseh dogaja.

Naj mimogrede omenimo, da je bil njen brat dr.

Ludvik Arko na lestvici belogardistične hierarhije visoko v vojaškem, političnem in policijskem vodstvu. Partizani so ga ujeli 12. septembra 1943 leta v Škofljici pri Ljubljani in ga obsodili na smrt, kar na strani 428 v svoji knjigi »Po sledovih črne roke« opisuje tudi Jože Vidic. Sicer pa so bile sorodstvene in duhovne belogardistične vezi Riglerja tako številne, da bi bilo naštevavanje predolgo. Njegovo delovanje med vojno je dobro znano tudi organizatorjem vstaje na tem področju, na primer Ivanu Fajdigi. Čeprav je o Riglerjevi vlogi v tistem času Janez Mihelič marsikaj vedel, ni proti njemu sprožil nobenega postopka. Po svoje domnevam, da zato, ker je bil njegov

da se moram z družino izseliti iz vasi. Čemu bodo služili takšni podpisi, je vedelo le nekaj vaščanov, kar je kasneje ugotovilo in razvozlati šele sodišče«.

Zagoreli so kozolci

Iz strahu, da Mihelič nekaj sumi o Riglerjevi preteklosti in da bi utegnil zadevo raziskovati naprej, je bil proti njemu skovan zahrbtnen načrt. Petindvajsetega julija 1947. leta je v vasi prvič zagorelo, potem pa so se požari vstili vse do tridesetega julija. Zbrani podpisi so zdaj postali uporabni. Z njimi je bila odposlana ovadba, da požiga Mihelič. Devetindvajsetega julija je bila zanj odrejena aretacija in pripor. Toda

sosed, kljub temu, da je bil za Riglerja ena najbolj nevarnih oseb. Kakor bomo videli kasneje, so bili vsi poznejši dogodki v senci tega strahu in zarote. O tem pripoveduje Mihelič takole:

»V tistem času je prišla k meni kot aktivistu zdaj že pokojna Marija Lušin iz Preske. Zaupala mi je, da je za smrt tovariša Antona Govžeta iz Zapotoka, Alojza Tanka in Alojza Prijatelja iz Vinic, ki so jih belogardisti 20. decembra 1943. leta zverinsko pobili pri Sv. Urhu, soodgovoren Jože Rigler st. Že med vojno sem bil osovražen, imenovali so me »kukavica«, češ, da sem podtaknjen v tujem gnezdu, prejšnje sovraštvo pa se je nadaljevalo tudi po končani vojni. Iskali so najmanjši povod za prepire. Tako je bilo tudi dobrih deset dni pred prvim požarom julija 1947. leta. Takrat nisem mogel zdržati, da ne bi Riglerju po ovinčkih namignil na tisto, kar sem zvedel in mu rekel, da mu kri kaplja od prstov. To pa je imelo zame hude posledice. Na Riglerjevo pobudo so začeli po vasi zbirati podpise pod pretevezo, da gre za zahtevo,

še isti dan in tudi naslednji izbruhnjejo novi požari. Povedati je treba, da so goreli samo skednji in kozolci, ki so bili že vsi stari in dotrajani, samo Miheličev ne. Ni odveč omeniti še to, da je bil čas obvezne oddaje lesa, oproščeni pa so je bili samo pogorelci. Načrt in zvijača sta uspela in ubiti sta bili dve muhi naenkrat. S kompromitiranjem Miheliča so hoteli preprečiti, da bi še dalje raziskoval preteklost posameznikov, saj obdolženemu za požare ne bi nihče več verjel, poleg tega pa so skleпали; iz lesa za obvezno oddajo bodo postavili nove skednje in kozolce. Inscenirana obtožba proti Miheliču pa je imela še širši propagandni namen proti novi ljudski oblasti in osvobodilnemu boju, češ, glejte, kaj počnejo »rdečkarji« in »oefarji«. Bil je to tipičen vzorec vojne belogardistične propagande, s katero so strašili prebivalstvo, kadar so partizani napadli njihovo postojanko, ki so jo nalašč namestili v cerkev ali okrog nje.

Ko sem raziskoval ozadje teh požarov, sem se oglašil tudi pri tovarišu Alojzu Ambrožiču v Suš-

ju, ki je takrat kot uradna oseba odseka za notranje zadeve OLO Kočevje za Miheliča tudi odredil aretacijo in pripor. Prosil sem ga, naj mi pove kaj več o teh dogodkih.

»Mihelič je nedolžen in se mu dela še danes velika krivica«, je takoj zabil žebelj resnice. Zanimalo me je, na podlagi česa je izdal nalog za Miheličevo aretacijo. »Na podlagi ovadbe«, je odgovoril. »Kakšne ovadbe?«, sem silil dalje. »Ovadbe vaščanov!«, je zopet na kratko odgovoril. Ker me odgovor ni popolnoma zadovoljil, sem z vprašanji vrtal naprej: »Katerih vaščanov?«. »Vseh vaščanov z Riglerjem na čelu, saj jih je on organiziral, tako kot jih je organiziral tudi v belo gardo«.

V nadaljnjem pogovoru mi je povedal, da je imel Rigler med vojno pooblastila in moč, da je odločal, »koga s tega področja je treba poslati v internacijo ali v zapor in koga likvidirati«. Zelel sem izvedeti, če je bila pretehtana možnost, da bi bila ovadba oziroma obtožba lahko lažna in zlonamerna.

»Ovadba je bila podana in gorelo je že štiri dni. V takih okoliščinah, ko smo prejeli samo eno ovadbo, smo ravnali po ustaljeni praksi, da preventivno izločimo možnega storilca«, je brez ovinkov in odločno povedal Ambrožič. Na ovadbi je bilo kar petindvajset podpisov, med njimi večina belogardistov in njihovih pristašev, nekaterih celo iz sosednje vasi Sinovice. Prvi na seznamu prič je bil imenovan Janez Košmrlj iz Gorenjih Laz, ki sicer ni bil belogardist, bil je pa pod njihovim močnim vplivom zaradi gmotne odvisnosti od njih in jim je dlnaril, druga in tretja priča pa sta bila Jože Rigler in njegov sin Jože. Toda komaj sedem dni po zadnjem požaru se je prva priča v dokaj čudnih in nerazumljivih okoliščinah v sosednji va-

raštvo

si Preska smrtno ponesrečila z električnim tokom. Morda je prav on odnesel v grob skrivnost o požarih, ki še danes niso razjasnjeni, prav gotovo pa je bila poznana vsaj nekaterim od podpisnikov ovadbe, če bi spregovorile resnico in če bi bili preiskavo kasneje usmerili v to smer.

Ker sta bila po Miheličevi aretaciji še dva požara, so ovadbo in obtožbo spremenili tako, da so vanjo potem vpletli še njegovo trinajstletno hčerko Olgo, češ, da jo je Mihelič nagovoril k požigom in je to storila ona. Toda resnica je najmočnejše orožje. Na zahtevo sodišča so hčerko poslali na opazovanje. Strokovnomedicinsko izvedensko mnenje je tako možnost zavr-

V sklepnem delu sodbe je zapisano, »da je vsa obtožba sovaščanov Gorenjih Laz le plod sovraštva proti obtožencu in da so hoteli vaščani kot zagrizeni politični nasprotniki obtoženca le-tega onemogočiti in se ga znebiti. Zato je obtoženec oproščen vsake krivde in kazni.«

Sodba ne potrebuje nobenega komentara, zato pa je potreben ob posledicah, zaradi katerih Miheličeva družina trpi še danes. Prav zato, ker gre za absurdno izmaličene medsebojne človeške odnose, podedovane iz zadnje vojne, je naša dolžnost, da jih razgalimo, obenem pa vrnemo poštenemu človeku čast in dobro ime, za katero se zama, kljub razsodbi, bojuje že trideset let. Gre za to,

sih, vaščani ne skrivajo niti danes. Alojz Starc odkrito pove, da bodo morali izumreti trije rodovi, preden se bo pleglo. »To že moj sin občuti«, mi pravi in pokaže na svojega desetletnega sina. Veliko poguma mora imeti človek za življenje v takem gnezdu sovraštva, me grenko obide misel. Kljub svojim dvainsedemdesetim letom, menda devetim operacijam, osemdesetodstotni invalidnosti in garaškemu delu v hribovitem kraju, Mihelič to zmore. Vprašal sem ga, kje je našel toliko moči, da je do danes vztrajal. »Samo vera v pravico in resnico mi je dajala moč«, mi pravi in doda: »Po tistih obtožbah je malo manjkalo, da nisem klonil. Name, raval sem že prodati posestvo in hišo ter se odseliti. Hudo mi je bilo, morda najtežje, zaradi otrok, ki so se vsak dan vračali domov s solzami v očeh zaradi zmerjanja in žalitev, da so požigalci. Niso poznali iger z vaškimi otroki, rasli in živeli so v senci sovraštva in zaničevanja. Samo čast, poštenje in prepričanje, da bo zmagala pravica, kakor med vojno, so me odvrnili od namere, da bi se odselil. Še bolj sem se oklenil svoje zemlje, na kateri je že moj oče pognal korenine. Razumem sovraštvo bivših političnih nasprotnikov, ne morem pa razumeti, da se moram še danes sam bojevati za svojo čast in s tem tudi za čast našega narodnoosvobodilnega boja!«

Ko sem odgrinjal zaveso z lica resnice o požarih v Gorenjih Lazih in se prebijal v njeno ozadje, sem naletel na usedline globokega prepričanja ljudi o Miheličevi krivdi, nihče pa ne ve, da je bila izrečena in kakšna je sodba, še manj pa ljudje vedo o resnici o požarih. S tem si lahko razlagamo, zakaj še danes Mihelič doživlja ponižanja in sramotne napade. Zato je naša dolžnost, razkrinkati obraze pravih požigalcev. Povedati moramo, da je gorelo belo sovraštvo. Nihče ne more Miheliču povrniti dolgih let ponižanja in vse škode, ki mu jo je krivica povzročila, toda vsaj delno bomo poravnali sami sebi in njemu človeški dolg ter oprali resnici obraz.

Prav gotovo pa bi morale jasno in odločno stališče zavzeti tudi družbenopolitične organizacije. Naprednim in organiziranim družbenim silam bi moralo biti jasno, da gre za izrazite posledice sovražnega in protirevolucionarnega delovanja, saj je več kot očitno in da je treba z njimi tudi danes najostreje obračunati.

Kako silno sovraštvo se je zakoreninilo v tistih ča-

IVO OSOLNIK

Gorenje Laze z Ribniško dolino v ozadju

nilo. Slednjič je zadevo obravnavalo Okrožno sodišče v Novem mestu in na podlagi ponujenih dokazov, izdelanih skic, zaslišanja prič ter opravljenih rekonstrukcij na javni razpravi 15. decembra 1948. leta prišlo do spoznanja in ugotovitve, da je Janez Mihelič nedolžen, zato je razsodilo, da se ga oprostijo vsake krivde.

Sodba – ni kriv

Še več! Sodišče je namreč ugotovilo, da Miheliča sovraži vsa vas, »ker je edini, ki je bil med narodnoosvobodilnim bojem aktivist OF, medtem ko so bili vsi drugi vaščani simpatizerji ali pa celo aktivni pristaši DMB«. Sodišče je dalje ugotovilo, da so izjave prič popolnoma neskladne, da ni mogla niti ena priča izjaviti, da bi bila Mihelič ali njegova hčerka prej ali pozneje, še manj pa v času požarov vsaj v bližini krajev, kjer so izbruhnili, pač pa kako ga priče sovražijo in, »da so se vaščani sami dogovorili, ali pa vsaj del vaščanov, da se podtakne oženj, krivdo za požare pa vrže na obtoženca, da bi se ga vas na ta način iznebila«.

V noči pred 1. majem je Zasavski bataljon vdrl na železniško postajo Sava pri Litiji, kjer je s strelnim ognjem blokiral orožniško posadko, nato pa poškodoval železniške postajne naprave. Ko pa je pripeljal na postajo transportni vlak, je celotno vojaško kompozicijo, natovorjeno z dragocenim vojnim materialom, zažgal in tako uničil 36 vagonov in lokomotivo, 25 kamionov in veliko drugega vojaškega materiala. Razen tega veličastnega kresa na postaji, so hkrati zagoreli kresovi tudi na številnih zasavskih vrhovih, ki so jih prižigale bataljonske patrulje in tako oznanjale prebivalstvu delavski praznik. Popoldne je imel bataljon pri planinski koči na Sveti gori, skupaj z izletniki iz Zagorja in drugod, slovesnost. Najprej so zaprisegli novi prostovoljci, podeljeni so bili partizanski čini in bataljon je prejel novo zastavo, ki mu jo je podarila organizacija OF iz Litije, nato pa je bilo partizansko ljudsko veselje s petjem in plesom.

S premikom na Šipek se je Zasavski bataljon 7. maja znašel v obroču, ki ga je pripravilo 2000 Nemcev sicer Kamniškemu bataljonu. Ob navalu prve kolone Nemcev iz smeri Špitalica se je vnela ostra borba. Brž ko so se Zasavci utrdili na položaju okoli taborišča, je vod borcev udaril sovražni koloni v bok, prva četa pa ga je z jurišem pognala prav v dolino. Po spopadu druge čete s kolono, ki je prodirala iz Rakitovca in po spopadu Nemcev s tretjo kolono, se je bataljon z manevrom polagoma izvil iz sklepajočega se obroča na Šipku, ter se povzpел čez deželno cesto na Menino planino. Nemci so imeli v tem spopadu 20 mrtvih, Zasavci pa niso imeli nobenih izgub.

Zasavski bataljon je v svojem delovanju stalno sodeloval s političnimi aktivisti na terenu, ter jim z vojaškimi in propagandnimi akcijami omogočal še uspešnejše delo. Na razpolago jim je dajal tudi posamezne borce ali patrulje. Na ozemlje med Savo in nemško-italijansko mejo pa je maja poslal stalno patruljo petih domačinov, ki se je okrepila z novimi 7 borci in izvajala mobilizacijo, zbirala orožje, opravljala sabotažne akcije in napadala Nemce ter pomagala terenskim odborom OF vse do avgusta 1943.

Jože Štok – Korotan

Zasavski bataljon

Med drugim je Zasavski bataljon tudi mobiliziral moške ali zbiral prostovoljce, ter jih s svojimi patruljami ali po kurirskih zvezah transportiral v Dolenjski odred.

Ob zboru Kamniško-zasavskega odreda 15. junija 1943 na Dobravljah, kjer je 1. četa Zasavskega bataljona z jurišem pregnala nemško enoto, ki je napadla štab IV. operativne cone, je prišlo do sprememb v vodstvu Zasavskega bataljona.

Tovariša Kranjc in Mišelj sta napredovala na višja položaja v štab odreda, v štab Zasavskega bataljona pa so bili imenovani: Peter Kos-Petruška za komandanta in Lovrenc Tič-Matjaž za njegovega namestnika, Jože Babič-Vojteh pa za politkomisarja.

V juliju je bataljon usmeril svoje delovanje zlasti na komunikacije, posebno na rušenje železniške proge, po kateri so stalno drveli vojaški transporti proti Italiji, in v napade na vojaške kolone, požgal pa je tudi graščine v Zalogu pri Moravčah, Drtiji in Lukovici, ki jih je nemško poveljstvo v Kranju določilo za svoje postojanke.

Po uspešnem napadu na nemški avto v Polesnikovem dolu, na cesti med Moravčami in Vačami, so Nemci 18. julija izvedli maščevalni protinapad. V srditem spopadu, ki se je vnel na pobočju Lesa in je trajal od srede dopoldneva do večera, v njem je padlo 37 Nemcev; so Zasavci slavili še eno pomembno zmago.

Zaradi nove vojaške situacije, po zavezniški invaziji na Sicilijo, ki se je odražala tudi na ozemlju Slovenije, je glavno poveljstvo NOV in PO Slovenije izdalo povelje o reorganizaciji vse partizanske vojske. V njem je bilo določeno, da se iz Kamniško-savinjskega odreda oblikuje brigada in se vključi v sestav XV. divizije na Dolenjskem, kjer je bilo določeno, da se zbere glavnina slovenske partizanske vojske. In tako se je Zasavski bataljon 6. avgusta 1943 na Špiku vključil v VI. slovensko narodnoosvobodilno brigado Slavka Šlandra, kot njen drugi bataljon.

Zasavski bataljon Alojza Hohkrauta je v svojem desetinpol mesečnem obstoju vsekakor častno opravil svoje narodnoosvobodilno poslanstvo in s številnimi akcijami veliko prispeval k zmagi nad zasužnjevalcem, tako da so njegovi borci ponosni na svoj delež v boju za svobodo.

KONEC

STARI TRG PRI LOŽU

Ob 500-letnici Loža

Letošnje leto je jubilejno za krajanje Loške doline, saj praznujejo 500-letnico, kar so bile podeljene mestne pravice Ložu. V ta namen je bil pri krajevni konferenci SZDL Loška dolina že v letu 1976 ustanovljen posebni iniciativni odbor, ki je pripravil program prireditev, pokroviteljstvo na praznovanju pa je prevzela skupščina občine Cerknica.

Ob praznovanju 500-letnice ustanovitve mesta Lož in drugih jubilejev v krajevni skupnosti, pa so se krajanje Loške doline s posebno pozornostjo spomnili jubilejev 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo partije, 40-letnice ustanovitve KPS in 85. rojstnega dne tovariša Tita.

Praznovanje se je pričelo ob slovenskem kulturnem prazniku z razstavo domačih likovnih ustvarjalcev-samoukov in z literarnim večerom domačih literatov.

V maju so s spominskimi obeležji počastili tri pomembne dogodke: zmago kmečko-delavskega gibanja na občinskih volitvah leta 1936 in 1938, ustanovitev nižje realnegimnazije v Starem trgu na osvobojenem ozemlju leta 1944 in mučeniško smrt Štefke Prešeren.

Dnevu mladosti so posvetili revijo otroških, mladinskih, moških in mešanih pevskih zborov iz občine Cerknica. V juliju in avgustu so praznovali jubileje društvene življenja kot so 100-letnica Loške godbe, 90 oz. 50-letnica PGD Stari trg in Igavas.

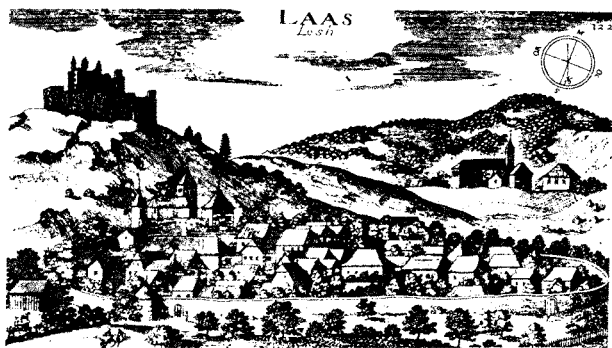
Posebno svečano pa so krajanje Loške doline skupno s PTT delavci Slovenije, kurirji in vezisti počastili tretji zbor, ki je bil ob Dnevu vstaje pri gradu Snežniku.

Za občinski praznik 19. oktober pa bo izšel zbornik »Notranjski listi«, ki bo posvečen bogati notranjski preteklosti.

Osrednja in zaključna prireditev praznovanj letošnjih jubilejev je bila 18. septembra v Domu kulture v Starem trgu pri Ložu kjer se je zbralo nad 350 krajanov. Slavnostni govor je imel predsednik skupščine občine Cerknica Jože Hren, v kulturnem programu pa so sodelovali godba na pihala Kovinoplastike Lož, moški pevski zbor DPD Svoboda in Akademsko folklorna skupina France Marolt iz Ljubljane. Na prireditvi pa so združili preteklost s sedanjostjo s tem, da so krajanje Loške doline vpisali na kožo, ki je simbol loške mestne obrti v preteklosti, danes pa priznanje krajanom za vse, kar so storili za napredek in razvoj Loške doline.

Na predvečer osrednje prireditve v soboto, 17. 9. 1977 so v zgornjih prostorih muzeja Ljudske revolucije v Ložu odprli razstavo etnoloških predmetov, ki je bila odprta do 25. septembra.

BERGLEZ SLAVKO

Obir na slovenskem Koroškem

Planinci v Selah

Planinsko društvo Ljubljana – matica že deset let prireja planinske izlete na Koroško. Ta jubilej so praznovali z organizacijo množičnega izleta na Obir. Izleta se je udeležilo preko 300 planincev, ki so se jim v Železni Kapli pridružili člani Slovenskega planinskega društva iz Celovca. Pred Kapelsko kočo je zbrane planince pozdravil predstavnik koroških Slovencev, ki je izrazil veselje, da se je zbralo toliko Slovencev iz matične domovine in poudaril, da je Obir simbol Slovencev na Koroškem.

Nato so se planinci napotili na dve uri oddaljeni vrh. Po vzponu so se planinci napotili v slikovito vasico Sele. Tu so se poklonili žrtvam fašističnega

terorja, med njimi trinajstim domačinom, ki so jih nacisti obglavili na Dunaju.

V prisrčnem kulturnem sporedu, kjer so se vrstile uspele točke domačinov in gostov, so marsikateri narodni pesmi domačinov pritegnili tudi planinci, tako da je dvorana donela od slovenske pesmi. Posebne pozornosti je bil deležen vodnik izletov Luka Kočar, ki je v desetih letih pripeljal na slovensko Koroško že več kot pet tisoč planincev.

Predsednik Slovenskega planinskega društva iz Celovca je v pozdravnem govoru pozval slovenske planince, da obiščejo slovensko Koroško, da se seznanijo z lepoto te pokrajine, spoznajo njeno zgodovino in tudi s temi obiski podprejo boj za narodne pravice.

FRANC JEŽOVNIK

DOLENJA TREBUŠA

Uresničena želja

Minulo soboto so v Dolenji Trebuši odprli nov obrat za izdelovanje lesenih igrač CICIBAN iz Mirna. Prebivalcem te partizanske vasi se je tako uresničila dolgoletna želja, da bi dobili zaposlitev doma, kjer jim skopa zemlja ne daje dovolj pridelkov, da bi lahko živeli samo od njih. Okrog 150 vaščanov je hodilo do zdaj na delo v Gorico, Anhovo, Cerkno in v Tolmin. V novem obratu Ciciban iz Mirna za izdelovanje lesenih igrač bo za začetek dobilo zaposlitev 38, kasneje pa 80 in tudi več domačinov. V ureditev novega obrata so investirali 26 milijonov dinarjev.

Skupnost se s tem delno oddoljuje prebivalcem Dolenje Trebuše za njihov velik prispevek med NOV. Ta gorska vas je dala 150 borcev in aktivistov, ki so se borili v gozdovih, ali pa kot aktivisti delali doma na terenu. V oboroženem uporu in ljudski revoluciji je za svetle cilje socializma dalo svoja življenja 51 vaščanov.

Začetke oboroženega upora je v Dolenjo Trebušo prinesel znani revolucionar Jaka Platiše – Franc iz Poč na Cerkljanskem že leta 1942. V gozdu pri Oblakovem vrhu se je sestel s terenci s Krnic, Kanomelj, Hotenj in Šebreljskega vrha. Prvi fantje so odšli k partizanom v začetku januarja 1943. Dne 10. februarja 1943. so fašisti iz zasede ubili Stefana Lapanjo, ki je stalno spremljal organizatorja Jaka Platiša – Franca na njegovih nočnih ilegalnih poteh. Skromno spominsko obeležje nad cesto Spodnja Trebuša – Oblakov vrh stoji na mestu, kjer je Lapanja padel pod streli fašističnih pušk.

O prebivalcih Dolenje Trebuše lahko zapišemo, da je bila po kapitulaciji fašistične Italije vsaka hiša partizanski dom in vsaka mati partizanska mati. Na območju te krajeve skupnosti je bila med NOB nekaj časa tiskarna »Triglav.« Večkrat so tu delovali pokrajinski in okrožni politični forumi. Tu je bila tudi centralna lekarna IX. Korpusa, komanda artiljerije XXXI. divizije in sedež okrožne narodne zaščite. Iz Cerknega do Spodnje Trebuše je več mesecev vozil tudi partizanski avtobus. In končno imajo svoj partizanski dom in Dolenji Trebuši tovariši Aleš Bebler, dr. Jože Vilfan in pokojni pisatelj France Bevk.

Spodnja Trebuša je bila med NOB tudi eno izmed kulturnih središč na osvobojenem ozemlju Primorske. Mentorja kulturnega življenja sta bila Ivanka Kosmeč – Hvala in profesor Završnik. Njegov deklški pevski zbor je nastopal na osvobojenem ozemlju. Po osvoboditvi je v jeseni 1945 nastopil na vseslovenskem kongresu v Beogradu in potem na turneji po Jugoslaviji.

Velja podčrtati, da je kulturno in politično delovanje v Dolenji Trebuši obstajalo naprej tudi v času najhujšega fašističnega zatiranja, jasno v strogi ilegali. Nekdanje prosvetno društvo »Vodnica«, ki nosi danes ime »Justin Kogoj«, bo letos slavilo 65-letnico svojega delovanja. Vsa poveljna leta uspešno delujejo: dramska skupina, pevski zbor in godba. Letno imajo vsaj tri kulturne prireditve.

A. P. – OGAREV

JESENICE

Ob gomilah ustreljenih talcev

Med mnogimi, ki radi obiskujejo grobove ustreljenih talcev v Dragi in Begunjah, so tudi številni primorski rojaki, posebno oni, ki so živeli pred drugo svetovno vojno na Jesenicah in okolici. Mnogi od njih imajo tu pokopane

PIRAN

SREČANJE
PREKOMORCEV

V počastitev 35. obletnice ustanovitve jugoslovanske vojne mornarice, Titovih in partijskih jubilejev ter občinskega praznika občine Piran, ki ga praznujejo vsako leto v počastitev in spomin na ustanovitev mornariškega odreda Koper, ki je bil ustanovljen v Loparju pri Kopru 15. oktobra 1944. leta, bo letos 15. oktobra osrednja proslava JVM in pomorskega gospodarstva v naši republiki.

Ob tej priložnosti bodo v Portorožu odkrili spomenik partizanom-pomorščakom 1941–1945, avtorja Janeza Lenassija iz Portoroža.

S kulturnim programom bodo poleg domačih kulturnih društev sodelovali tudi Tržaški partizanski pevski zbor, godba na pihala JVM in recitatorji SNG iz Trsta. Prireditelji so poskrbeli tudi za dve razstavi, ki bosta v portoroškem avditoriju in v piranski galeriji. Prav tako izide posebna brošura, kot priloga glasila delovne skupnosti Splošne plovbe iz Pirana.

Pripravljalni odbor za proslavo je še posebno povabil borce NOVJ in aktiviste NOV primorskih občin, bližnjih krajev in hrvatske Istre, zamejstva ter partizanske enote, ki imajo svoje domovine na Primorskem kakor tudi domicilne odbore okrožij OF Slovenskega Primorja.

Temu vabilu so se, poleg ostalih partizanskih enot, doslej odzvali tudi odbori 1. in 2. prekomorske brigade, ki so se na skupni seji v Kopru domenili, da bo srečanje borcev 1. in 2. prekomorske brigade v počastitev 34. letnice njihove ustanovitve v Portorožu 15. oktobra 1977 ob 11. uri.

Po končani osrednji prireditvi pa organizirajo tovariško srečanje borcev 1. in 2. prekomorske brigade v prostorih turističnega naselja Bernardin, kjer bo Tržaški partizanski pevski zbor izvajal samostojni celovečerni koncert partizanskih in narodnih pesmi.

Sklep omenjenih odborov, da se letošnje srečanje organizira v okviru osrednje pomorske proslave v Portorožu, je še pomembnejši, če upoštevamo dejstvo, da so ti borci sodelovali v borbah na srednjedalmatinskih otokih novembra in decembra 1943. Takrat so borci treh bataljonov 1. prekomorske brigade, skupaj z borci 13. dalmatinske brigade, vodili ogorčene borbe za obrambo otoka Korčule in imeli pri tem tudi hude izgube, saj je padlo kar 350 borcev. Borci 2. prekomorske brigade so se udeležili obrambe otokov Visa, Hvara, Brača in Šolte. Tudi večdnevno potovanje v lesenih ladjah iz Visa do Primoštena, ob nenehnih bojih je ostalo v trajnem spominu vseh borcev, ki so sodelovali v borbah na našem morju.

ALBERT KLUN

svojce, sorodnike ali prijatelje, ki so padli kot žrtve nacističnega nasilja med drugo svetovno vojno.

Posebno radi se zadržujejo ob gomili v Dragi, kjer sta pokopana v skupnem grobu Lavoslav Planinšek in Nikolaj Lončner. Prvi je bil zadnji predsednik primorskega emigrantskega društva na Jesenicah, drugi pa je bil dolgoletni kurir protifašistične organizacije TIGR. Oba so nacisti aretirali že v začetku maja 1941, nato sta bila zaprta na Jesenicah in v Celovcu. Od tam so ju 31. decembra istega leta odpeljali v Begunje in ju še isti dan ustrelili.

Na Jesenicah in v okolici je živel pred vojno kar precej naših primorskih rojakov, ki so morali bežati od doma zaradi fašističnega preganjanja. Na Jesenicah so si mnogi našli svoj drugi dom. Večina med njimi se je takoj po zasedbi Gorenjske odločila za sodelovanje z narodnoosvobodilnim gibanjem. Mnogi od njih so padli v borbi z okupatorjem, mnogi so bili ustreljeni kot talci, veliko jih je bilo zaprtih v koncentracijskih taboriščih, od koder se nekateri niso vrnili. Po podatkih, ki smo jih izbirali v povojnih letih, je bilo na Jesenicah in okolici stalno naseljenih okoli 220 naših primorskih rojakov, ki so bili vključeni v primorskem emigrantskem društvu Soča.

S. Š.

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

Predstavljamo vam...

Uredništvo časnika TV-15 je v sodelovanju z občinsko konferenco SZDL Celje in krajevno konferenco SZDL Štore v četrtek, devetindvajsetega septembra letos, pripravilo ustni časopis – delovni pogovor z naslovom **ZLITINA NAŠIH USPEHOV**, s katerim želimo širši slovenski javnosti predstaviti krajevno skupnost Štore, okvirno tudi celjsko občino.

V Domu železarjev v Teharjih so se s predstavniki gostiteljev pogovarjali: Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik TV-15, ter časnikarji Milena Štrajnar, Tone Urbas in Milan Vogel.

S temi skromnimi uvodnimi besedami bi se želeli našim gostiteljem še enkrat iskreno zahvaliti za izkazano pozornost, številno udeležbo in ne nazadnje za topli sprejem – še posebno krajevni skupnosti Štore – z željo, da jih z našimi zapisi ne bomo razočarali.

Občina Celje sodi s svojimi 229 km² in 63.000 prebivalci med manjše slovenske občine, vendar na svojem območju združuje zelo raznolike gospodarske dejavnosti, kar jo uvršča med najpomembnejše slovenske občine. V njej je zaposlenih 35.000 ljudi, od tega kar trideset tisoč v gospodarstvu in pet tisoč v negospodarskih dejavnostih. Odstotek kmečkega prebivalstva znaša 7 odstotkov. Približno osem tisoč delavcev se dnevno vozi na delo iz krajev v drugih občinah, pri čemer največji del odpade na vzhodna področja, na Kozjansko, Šmarje in Šentjur.

Družbeni proizvod v gospodarstvu je lani znašal 452 milijard dinarjev in temu primeren je tudi narodni dohodek na prebivalca (nekaj čez štiri tisoč dolarjev) ter poprečni osebni dohodek na zaposlenega (4030 dinarjev). Zgovorni so tudi podatki o osebnem standardu, saj pride na primer en osebni avtomobil na 5,6, televizijski aparat na 4,4 in radijski aparat na 3,3 prebivalce. V celjski občini je tudi 19.200 stanovanj z več kot milijon kvadratnimi metri površine in tako pride na prebivalca približno 17 m² stanovanjske površine. To je sicer precej visoko poprečje, vendar je še vedno 7900 stanovanj brez kopalnic, 3197 stanovanj brez vodovodne napeljave in 6970 stanovanj brez ustreznih sanitarij.

Čprav je v 126 naseljenih in 21 krajevnih skupnostih, kolikor obsega celjska občina, glavna gospodarska panoga industrija, je še vedno 2500 kmetij, ki jih počasi usmerjajo v intenzivnejšo proizvodnjo.

Na območju celjske občine je petinšestdeset delovnih organizacij s 109 TOZD. Največji del odpade na industrijo, v kateri prevladuje kovinsko-pre-

Risto Gajšek, podpredsednik izvršnega sveta skupščine občine Celje

delovalna industrija, sledijo pa ji črna in barvna metalurgija ter kemična in tekstilna industrija.

Izobrazbena struktura delavcev v celjski občini je relativno dobra. Po posameznih kvalifikacijah odpade 2,9 odstotka na delavce z visoko izobrazbo, 3,3 odstotka z višjo, 41,6 odstotka delavcev ima srednjo izobrazbo, 18,7 osnovno, 33,5 odstotkov delavcev pa nima popolne osnovne šole.

Za celjsko gospodarstvo je značilno, da je sorazmerno staro s šestdeset odstotnimi iztrošenimi osnovnimi sredstvi. Čprav ima dokaj dobro izobrazbeno strukturo, je po drugi strani opaziti prepočasno prilagajanje tokovom gospodarskega razvoja. Poleg tega je celjsko gospodarstvo zelo pestro, in med delovnimi organizacijami so tudi nekatere, ki povzročajo precejšnje ekološke probleme. Predvsem gre tu

za onesnaževanje voda in zraka. Reševanje teh problemov je precej počasno.

Tudi glede zaposlovanja se celjsko gospodarstvo srečuje z nekaterimi težavami, ker je precej odvisno od delovne sile in drugih občin in celo drugih republik, saj že vsak peti delavec ni iz Slovenije. Posebno veliko delavcev iz drugih republik je zaposlenih v gradbeništvu.

Da bi odpravili nekatere težave, ki spremljajo gospodarstvo celjske občine, so se v srednjeročnem načrtu odločili za tehnološko preobrazbo obstoječih zmogljivosti, spremeniti želijo kadrovsko zasedbo ter združiti vse sile, ki delajo na področju znanstvenoraziskovalne dejavnosti. Prizadevali si bodo, da bi bolje povezali celjsko gospodarstvo s celotnim slovenskim, jugoslovanskim in svetovnim prostorom. Če pa hočejo to doseči, bo morala družbeno proizvodnja porasti za 7,3, v industriji pa celo za 8,3 odstotke. Stopnja zaposlovanja bo morala biti znatno počasnejša, stopnja rasti produktivnosti pa bo morala znašati 4,3.

V svojem srednjeročnem programu imajo tudi nekatere pomembne objekte. Tako naj bi železarna Štore dobila novo elektroobločno in indukcijsko peč ter traktorski program, ki je že skoraj zaključen. Modernizirala naj bi se grafična industrija, v načrtu pa je tudi izgradnja obrata za pridobivanje žveple ne kisline ter mnogi drugi obrati. Posodobili naj bi tudi kmetijstvo, kjer naj bi po načrtih letno preusmerili okrog dvajset kmetij, vendar zadnji dve leti načrta niso izpolnili. V načrtu so tudi gradnja avtobusne postaje, razširitev mreže samopostrežnih trgovin, novi hotel v Dobrni

Mitja Pipan, podpredsednik IS skupščine občine Celje

ter gradnja okrog petsto stanovanj letno.

Zelo razvejano je tudi področje družbenih dejavnosti. Na celjskem območju je osemnajst osnovnih šol, ki jih obiskuje 7200 učencev. V preteklih štirih letih so z namenskimi vlaganjem sredstev v šolstvo dosegli cilje, ki so si jih zastavili v petletnem planu. Ob tako izboljšanih pogojih je tudi osip na osnovnih šolah, ki je še leta 1970 znašal 34 odstotkov, lani padel na 11 odstotkov. Iz sredstev novega samoprispevka naj bi do leta 1982 zgradili še dve šoli in en prizidek ter tako izboljšali pogoje za prehod na celodnevno šolstvo.

Intenziven razvoj je celjsko območje doživelo tudi na področju usmerjenega izobraževanja, kar je tesno povezano s potrebami v gospodarstvu. V občini je deset šol s skupaj 1500 učenci usmerjenega izo-

braževanja ter štirje oddelki višjih šol. Zelo dobro je razvito tudi usposabljanje ob delu, saj se na ta način letno usposobi okrog 3000 zaposlenih. V preteklih štirih letih so zgradili tudi dve novi srednji šoli.

Podoben položaj je na področju otroškega varstva, vendar vseh potreb še niso zadovoljili, saj je zaposlenih kar 42 odstotkov žensk, v VVZ pa je vključenih le 30 odstotkov otrok. Približno 300 predšolskih otrok še vedno ostaja brez varstva. Da bi zadostili vsem potrebam, je v načrtu gradnja petih VVZ.

Tudi v kulturi predstavlja Celje močan center, saj ima kar pet profesionalnih zavodov, močno pa je razširjena tudi kvalitetna amaterska dejavnost. Da bi kulturno dejavnost še razširili, združujejo veliko sredstev za oblikovanje sistema družbenih centrov v krajevnih skupnostih.

Tudi telesno-kulturna dejavnost je močno razširjena in kvalitetna, saj je kar petina prebivalcev udeležena v rednih oblikah telesnokulturne dejavnosti.

Trenutno pa je eden največjih problemov v občini zdravstvo, ker se je število zavarovancev močno povečalo, zdravstvene kapacitete pa so zaostale. Do leta 1980 namenjajo usposobiti nekatere prostore za splošno zdravstvo v ambulantah – v obliki dispanzerjev – ter izboljšati zdravljenje v bolnišnicah.

Tudi za socialno skrbstvo bo treba poiskati boljše pogoje, saj je v občini 8,1 odstotka ljudi starejših od petinšestdeset let. Vseh oskrbovanih otrok in odraslih je 360, družbeno denarno pomoč pa prejema 464 upravičencev. Dograditi bo potrebno tudi dom upokoencev.

6. oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

Krajevna skupnost Štore

Štore in železarna so eno!

H krajevni skupnosti Štore sodi enajst naselij in zaselkov v katerih živi približno 5300 prebivalcev. Prostorsko je krajevna skupnost Štore razdeljena na štiri območja: Teharje z obrobniimi vasm, Laška vas in Pečovje, Šentjanž ter Štore s prebivalci levega in desnega brega Voglajne. V okviru krajevne konference SZDL, to je na področju politične organiziranosti, je krajevna skupnost Štore razdeljena na šest stalnih območij.

Največja delovna organizacija v krajevni skupnosti Štore je železarna, kjer je tudi zaposlena večina krajanov.

Pet aktivov ZSMS je pravzaprav zaživelo šele v zadnjih dveh letih. Z večjimi skupnimi uspehi in prizadevanji pa v krajevni skupnosti že vrsto let deluje ZZB NOV, v železarni aktiv ZB ter osnovna organizacija ZK na terenu in v železarni, seveda poleg krajevne konference SZDL. Celotna dejavnost krajevne skupnosti in SZDL je s sprejetim skupnim programom delovanja na vseh področjih gospodarske in politične dejavnosti tesno povezana z železarno.

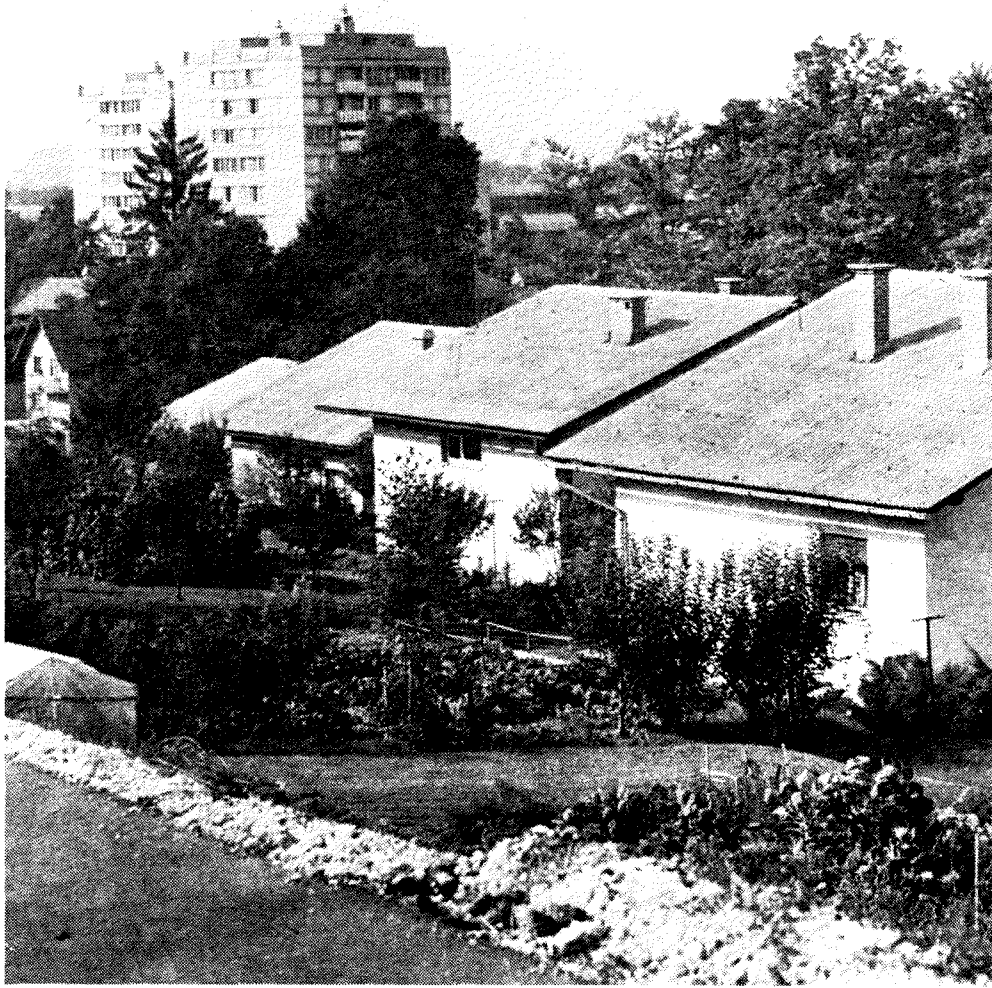
Celjski in še dva lokalna vodovoda preskrbujejo krajanje s pitno vodo. Tretji lokalni vodovod je prav sedaj v gradnji. Več kot 60 kilometrov sorazmerno slabih makadamskih cest pa opozarja na komunalno zaostalost, posebno še v hribovitom južnem delu krajevne skupnosti.

Železarna zaposluje veliko ljudi tudi iz sosednjih občin, zlasti iz šentjurske in razumljivo je, da železarna pomaga tudi pri razvoju teh krajev.

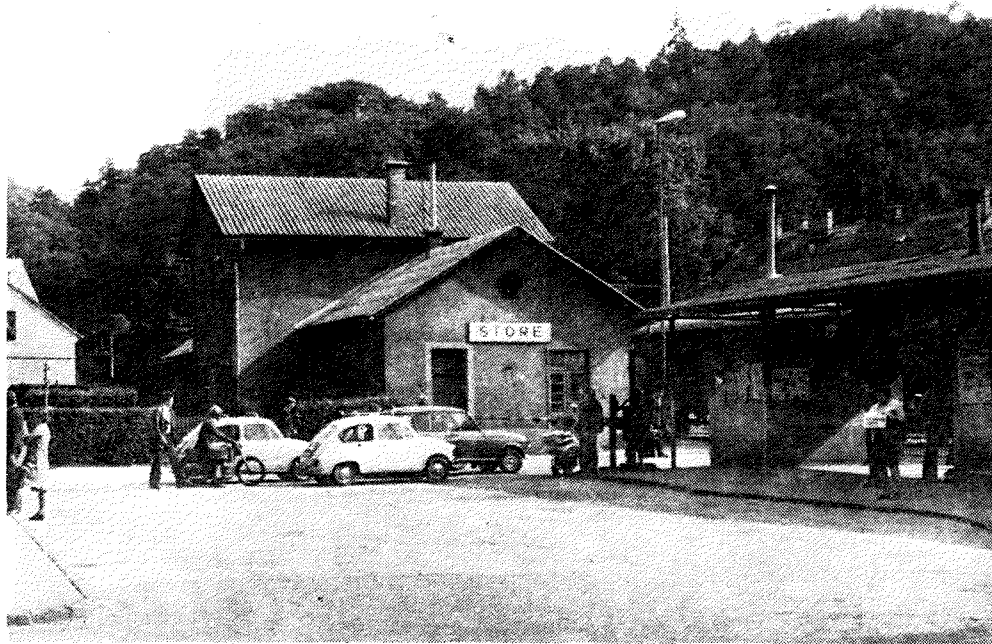
Denarja, ki ga občina nameni razvoju krajevne skupnosti, je spričo velikih potreb, vedno premalo. Prav zato se morajo krajanje prispevki v delu in denarju pridružiti sleherni zastavljeni akciji. In do sedaj, to moramo še posebej poudariti, so bili s svojim delom še vedno uspešni, posebno še v zadnjem času, ko so dosegli s tako medsebojno organiziranostjo velike uspehe.

Letošnja delovna akcija KOMPOLE 77, kjer so sodelovali mladinska brigada, občinska komunalna skupnost občine Celje, vse družbenopolitične organizacije, domačini in seveda železarna, to medsebojno organiziranost in delovne uspehe samo potrjujejo.

Po vojni se je začela graditi nova stanovanjska soseska na Lipi. Tam je zdaj tudi nova osnovna šola, vzgojnovarstveni zavod, industrijsko-metalurška šola, prav zdaj pa se načrtuje gradnja nove zdravstvene postaje pa prostori za kulturne potrebe vaščanov v tovarniškem naselju, v katerem živi skoraj 3000 ljudi.

Na Lipi je zraslo novo sodobno železarsko naselje

Središče »nekdanjih« Štor z železniško postajo

Štirinajst in ena minuta

Nedvomno je štorska železarna v zadnjih nekaj letih dosegla velike uspehe tako v proizvodnji kot tudi pri zaposlovanju delavca, saj dograditev nekaterih obratov zahteva nenehni priliv delovne sile. Štorska železarna zaposluje 49 odstotkov delavcev iz celjske občine, 51 odstotkov pa jih je iz sosednje šentjurske in šmarske občine, od koder se vozijo na delo. Le okoli 1000 delavcev je zaposlenih v železarni iz štorske krajevne skupnosti. Trenutno je v železarni zaposlenih 3300 delavcev, vendar bo povečana proizvodnja traktorjev prav kmalu zahtevala tudi večje število zaposlenih delavcev.

»Skladno z rastjo zaposlenih,« je še posebej poudaril sekretar štorske železarne IVAN ŽMAHER, »moramo poskrbeti kolikor je v naših močeh tudi za stanovanja naših delavcev. Pred približno tridesetimi leti, ko je imela črna metalurgija posebno mesto v bazični industriji in v času intenzivnega zaposlovanja, so bili v naselju zgrajeni prvi stanovanjski bloki. Tudi v zadnjih nekaj letih je potekalo zaposlovanje hitreje, kot pa je bilo mogoče graditi stanovanja. Pojavilo se je ogromno pomanjkanje stanovanj, tako za delavce, kot za strokovnjake. Tudi sedaj imamo težave z nakupom stanovanj, ker jih na tržišču ni dovolj. Tako nam sleherni leto ostane okoli 200 nerešenih prošelj za stanovanja. Za drugo leto sicer načrtujemo gradnjo nove stanovanjske stolpnice na Lipi, ki bo nekoliko omilila stanovanjsko stisko, medtem ko v prihodnjih letih načrtujemo gradnjo stanovanj v Kompolah, za kar že pripravljajo urbanistično in komunalno ureditev.«

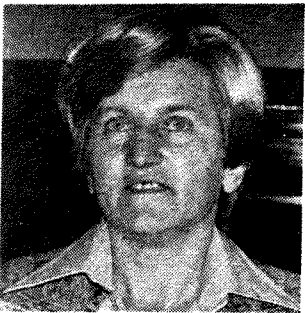
Železarna Štore ima za svoje delavce, kakor seveda tudi za potrebe krajevne skupnosti, zares veliko mero posluha. Na vprašanje, če se to železarni kako obrestuje, je SONJA OCVIRKOVA odgovorila:

»Prepričana sem, da se! Namreč, na vse to je treba gledati iz nekoliko širšega zornega kota. Delovni uspehi so nedvomno pogojeni z osebnim zadovoljstvom delavcev in če ti občutijo, da so del te skupnosti, del te krajevne skupnosti, bo brez dvoma njihov delovni učinek večji. In prav železarna je slednje imela vedno pred očmi!«

MILAN ŽIBRET, predsednik komunalne komisije pri krajevni skupnosti Štore pa je med drugim dejal:

»Ko že govorimo o veliki pripravljenosti železarne za sleherni dogajanja v krajevni skupnosti in njihovo pomoč, ki je mimogrede rečeno tolikšna, da bi bili brez nje prikrajšani za marsikatero dobroto, bi želeli, da bi naš program krajevne skupnosti podpirali tudi delavci v svojih delovnih skupinah in da bi od tam izhajale želje in težnje po urejanju vprašanj v krajevni skupnosti. Če bi to dvoje uspeli združiti bi se kaj kmalu lahko pohvalili še z večjimi pridobitvami v krajevni skupnosti!«

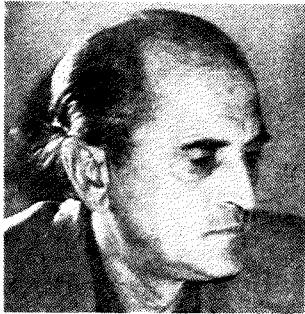
Foto: Tone Urbas

Sonja Ocvirkova

Ivan Žmaher

Vaso Starović

Milan Žibret

Julko Kožuh

Dušan Košutnik

Zvone Tanc

Jože Gaberšček

Slo in družbena samozaščita:

To smo mi vsi

»V zadnjih treh letih doživlja Celje veliko prelomnico v delu in uspehih na področju SLO in družbene samozaščite. Takoj po lanskoletni marčevski drugi problemski konferenci SZDL v Celju smo začeli s pospešeno akcijo, da bi čimprej končali z nekdanjo staro prakso in mišljenjem, ki je prevladovalo med našimi ljudmi, da je oddelek za LO edini nosilec priprav na SLO in družbeno samozaščito, da so za to zadolženi le organi uprave javne varnosti. Prevladalo je spoznanje, da smo za to zadolženi vsi, tako posamezniki kot samoupravni organi, družbenopolitične organizacije... Skratka SLO in družbena samozaščita smo mi vsi! Pri tem pa smo se in se še vedno v veliki meri zavedamo, da moramo pri podružbljanju SLO in družbene samozaščite vedno bolj zaupati v ljudi. Ne bi želel«, je poudaril VASO STAROVIČ, predsednik komisije za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskem komiteju ZK, »da bi to izzvenelo kot lastna hvala, vendar naj povem, da smo za naše delo dobili lani zvezno priznanje, plaketo JLA, ki jo niso dobili posamezniki, temveč vsi prebivalci celjske občine. Krajevna skupnost Štore je pri teh prizadevanjih lahko vzor prenekaterim krajevnim skupnostim, železarna v Štorah pa sodi med eno najboljše organiziranih delovnih organizacij pri nas na področju SLO in družbene samozaščite.

Lani sprejeti zakon o narodni obrambi in družbeni samozaščiti nas je opozoril še na vrsto nerešenih vprašanj, ki jih moramo uresničiti v praksi. Obrambne priprave morajo dobiti svoje mesto v sleherni temeljni organizaciji združenega dela. Obrambne načrte, varnostno oceno, enote narodne zaščite itd. morajo imeti vse krajevne skupnosti in TOZD.

Gradnji zaklonišč vrsto let nismo namenili posebne pozornosti. V zadnjem času smo zabeležili napredek, vendar nas tu čaka še veliko dela, predvsem še zato, ker je gradnja zaklonišč povezana z velikimi denarnimi izdatki. Marsikje pa številna zaklonišča še vedno služijo v druge namene«, je zaključil Vaso Starović.

RAJKO MARKOVIČ, predsednik odbora za SLO in družbeno samozaščito pri krajevni skupnosti Štore:

»Na področju LO imamo več izkušenj, kar je tudi razumljivo, saj se dalj časa ukvarjamo z njo kot z družbeno samozaščito. Prav zdaj smo sredi priprav organiziranja celovite družbene samozaščite v vseh šestih območjih. Na območju naše krajevnne skupnosti imamo že organizirano splošno enoto civilne zaščite, ki je preko svojega štaba tesno povezana z železarno pri usklajevanju načrtov, organizaciji dela in kadrovski problematiki. Lani je dobil naš odbor za LO in družbeno samozaščito krajevne skupnosti Štore posebno priznanje sekretariata za LO in družbeno samozaščito SR Slovenije.

Kljub priznanju za naše delo pa se zavedamo, da nas prav na tem področju čaka še veliko dela, vendar upamo, da bomo zaradi vedno večjega zanimanja in pripravljenosti občanov za sodelovanje tudi v prihodnje dosegali še boljše uspehe.

»Celotno dejavnost LO in družbene samozaščite imamo v naši železarni.« je dejal IVAN ŠTEFANČIČ, »razvejano do TOZD, kjer imamo posebne odbore za LO in družbeno samozaščito. Tudi narodno in civilno zaščito imamo že ustrezno organizirano. Ljudje pa se v polni meri zavedajo, da je to področje naše dejavnosti za vse nas že danes življenjskega pomena.

V naši železarni sicer še nimamo potrebnega števila delavcev vključenih v civilno zaščito kot to predvideva zakon, vendar upamo, da bomo kmalu zadostili tudi temu predpisu, čeprav vemo, da ne gre pri tem zgolj za imenovanje ljudi v civilno zaščito, temveč moramo za tako odgovornost tudi primerno usposobiti ljudi v posebnih začetnih in nadaljevalnih tečajih. Ob tem pa moram reči, da vse do sedaj z denarjem v te namene nismo imeli težav, saj celotno dejavnost s področja LO in družbene samozaščite pokriva železarna, ki ima za to zares veliko razumevanja!«

Teden varnosti v Celju

Celjani so letos prvič praznovali TEDEN VARNOSTI, ki je bil organiziran ob dnevu varnosti, 13. maju. V tednu varnosti so dali Celjani poudarek temu, da bi celo leto tudi v vsakdanjem življenju prizadevno uresničevali zahteve družbene samozaščite. Teden varnosti pa naj bi bil samo pregled skupnih uspehov in prizadevanj ter ugotavljanje napak. Ob tednu varnosti so letos v Celju podelili najprizadnejšim posameznikom, družbenopolitičnim in delovnim organizacijam za njihovo delo 60 priznanj.

Kje so zavore za hitrejši razvoj kmetijstva?

Kmetje brez svoje organizacije

Pogovora o gospodarstvu, kmetijstvu, gozdarstvu, SLO in družbeni samozaščiti so se udeležili SONJA OCVIRKOVA, RISTO GAJŠEK, IVAN ŽMAHER, MILAN ŽIBRET, VASO STAROVIČ, RAJKO MARKOVIČ, IVAN ŠTEFANČIČ, JULKO KOŽUH, ZVONE TANC, DUŠAN KOŠUTNIK in JOŽE GABERŠČEK, vodila in zabeležila pa sta ga Silvo Teršek in Tone Urbas.

Na območju celjske občine je okoli 1400 mešanih kmetij, katerih glavni dohodek je živinoreja, posebno prireja pitancev, mleka in brojlerjev (piščanci pitalci), saj v organizirani proizvodnji sleherni leto priredijo več kot 660 ton pitancev, skoraj milijon in pol litrov mleka in nekaj nad 1400 ton piščancev. Ob pomoči hranilno-kreditne službe, kmetijsko-zemljiške skupnosti in gozdnega obrata, ki se vedno bolj vključuje v prizadevanja k čim hitrejši preusmeritvi, oziroma preureditvi perspektivnih kmetij, so na celotnem območju celjske občine do sedaj uspeli preusmeriti 123 kmetij. Za letošnje leto imajo že pripravljene elaborate za preusmeritev novih 28 kmetij. V srednjeročnem programu razvoja kmetijstva v občini so si začrtali, da bodo vsako leto preusmerili po 20 kmetij, kar upajo, da bodo uspeli, čeprav se zavedajo težav zaradi nemogočih cestnih povezav, oziroma slabih kolovozov, predvsem na območju Svetine, kjer so kmetije, ki bi z družbeno pomočjo in pomočjo strokovnjakov lahko več dajale kot sicer.

V celjski občini je le še sedem odstotkov kmečkega prebivalstva, ki se spričo vedno večjega razmaha industrije iz leta v leto zmanjšuje. Tudi mladi se kaj neradi odločajo za delo na kmetiji. Tisti pa, ki ostajajo na kmetijah se vključujejo v številne oblike izobraževanja kar je porok za boljše uspehe pri kmetovanju.

Kar zadeva družbenopolitično organiziranost kmetov v občini, so vključeni pri občinski konferenci SZDL,

oziroma v komisiji za kmetijska vprašanja. Prav zdaj pa se v celjski občini srečujejo z vprašanjem, kako organizirati kmete, kako zagotoviti politično prisotnost kmetov v našem družbenopolitičnem sistemu. Kmetje v celjski občini naj bi imeli v prihodnje svojo temeljno organizacijo, vendar se še po dveh letih prizadevanj niso uspeli dogovoriti s Hmezadom iz Žalca, čeprav so že lani zahtevali, da se morajo kmetje v celjski občini z začetkom letošnjega leta samostojno organizirati. Takrat bi tudi izvršni svet in skupščina občine dobila nekoliko drugačen odnos do kmetijstva.

Kmetijstvo in gozdarstvo v občini Celje pa se srečuje že vrsto let še z eno nadlogo. Celjska Cinkarna, oziroma obrata titanovega dioksida in žveplene kisline, kljub filtrirnim napravam, še vedno v veliki meri onesnažujeta okolje in uničujejo vegetacijo. Dejansko škodo je težko oceniti, je pa nedvomno ogromna. In če k tej škodi na rastlinju prištejemo še velik odstotek ljudi obolelih na pljučih je zares vprašljivo ali je drugi projekt proizvodnje žveplene kisline, ki se načrtuje, zares ekonomsko, če že ne zdravstveno utemeljen. Prav bi bilo, da bi se odgovorni kaj kmalu sestali, prisluhnili občanom in poskušali podpreti tiste, ki se že vrsto let borijo proti onesnaževanju zraka in okolja ter zastrupljanju ljudi in živine«, so med drugim tudi poudarili JULKO KOŽUH, SONJA OCVIRK, ZVONE TANC, DUŠAN KOŠUTNIK in MILAN ŽIBRET, ko so se pridružili našemu pogovoru o kmetijstvu.

Kmet-Šlandrov nagrajenec

Letos je dobil Šlandrovo nagrado kmet kooperant JOŽE DIMEC iz Šmartnega v Rožni dolini za svoje uspehe pri kmetovanju in za družbenopolitično udejstvovanje, kar je prvi in edini primer v celjski občini.

Čestitamo!

6. oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

Ustni časopis TV-15 v Štorah pri Celju Ustni časopis TV-15 v Štorah pri Celju

6. oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

Tudi kulturo
kalijo v železarni Osnovno
šolstvo

Začetki slovenske kulturne dejavnosti v železarskih Štorah segajo v leto 1920, ko je bilo ustanovljeno delavsko pevsko društvo »Bodočnost«. Štiri najst let pozneje je bila pri njem ustanovljena dramska sekcija, leto dni za tem pa še tamburaški zbor. »Bodočnost« je sodelovala pri organizaciji »Zleta Svoboda« leta 1935 v Celju in delovala tudi po razpustitvi Svobode vse do druge svetovne vojne.

V svobodi je kulturna dejavnost močno zaživela in leta 1952 je bilo v Štorah ustanovljeno delavsko prosvetno društvo »Svoboda« Štore s pevskim zborom in komornim orkestrom. Ob znatni pomoči železarne je bil leta 1953 odprt kulturni dom, v katerem je bila v naslednjih letih vrsta razstav, pevskih nastopov, abonmajskih predstav SLG iz Celja in drugih prireditve.

Leta 1969 se je tovarniški odbor sindikata zavzel za obnovitev pihalne godbe, v katero so vključili veliko mladih, tako da je danes povprečna starost godbenikov nekaj nad sedemnajst let, njihovo število pa je naraslo na petinštirideset članov in godba je že postala orkester. Želji, da bi v svoje vrste vključili čimveč mladih, je včasih podrejena celo kakovost godbe. Vendar so štorski godbeniki že snemali televizijske in radijske oddaje, brez njihovega nastopa pa si v Štorah skoraj ne morejo predstavljati nobene prireditve. Pomen pihalnega orkestra je še veliko večji, ker pogosto gostuje v odročnih krajih, kjer ni dvoran, kar na prostem. V sodelovanju s tovarno Fiat pripravljajo gostovanje v Italiji ter na Koroškem v Avstriji. Pihalni orkester je v Štorah tako že nekaj let najbolj množična in najkvalitetnejša kulturna dejavnost in temu primerna je tudi pomoč železarne. Njena posebna kvaliteta je vključevanje mladih, s čimer pa se združeno amatersko gledališče »Železar« Celje-Štore ne more pohvaliti. To amatersko gledališče je nastalo po združitvi dramske sekcije DPD Svoboda z »Delavskim odrom« iz Celja. Prva leta je bilo zelo delavno in je letno pripravilo dve do tri predstave, zadnje čase pa je dramsko delo precej zastalo. Spet je morala priskočiti na pomoč železarne, ki pa predlaga naj gledališče vključi v svoje vrste več mladih, saj jih sedaj amatersko gledališče zaposluje le pri tehničnih delih.

Tudi med ljudmi je zanimanje za gledališko dejavnost precej upadlo, zato tudi ni več gostovanj poklicnih gledališč, ker je kljub temu, da je sindikat železarne pred nekaj leti odkupil abonma in karte brezplačno razdelil svojim delavcem, dvorana v kulturnem domu ostajala prazna. Verjetno je delni vzrok v tem, da se precej delavcev na delo vozi, pa tudi v tem, da nekateri še vedno mislijo, da je obisk gledališča nujno povezan s »kravato in temno obleko«. Morali bi se potruditi, da bi kulturo, pa naj bodo to gledališke predstave, likovne razstave ali kakršne koli prireditve, čim-

bolj približali delavcem, se pravi, da naj bi »prišla kultura k delavcem v delovne organizacije«. Takšnih poskusov za enkrat v štorski železarni še ni bilo, mogoče pa bo z nastavitvijo referenta za kulturo v železarni tudi kultura bližja delavcem. Seveda pa bo tudi v železarni sami treba premagati odpor do amaterske kulturne dejavnosti, ki se kaže predvsem v odnosu tehničnega izobraževanja, ki sedaj stoji ob strani, ali pa gleda »na vse skupaj« nekoliko postarani in s posmehom. (Mimogrede povedano je v železarni zaposlenih okrog dvesto inženirjev in tehnikov, v pihalni orkester pa je vključen samo eden!)

Z razpadom DPD Svoboda je propadla tudi dokaj bogata knjižnica, ki jo sedaj delno nadomešča strokovna knjižnica v železarni, ki kupi včasih tudi nekaj leposlovnih del. Nekateri se vozijo v knjižnico celo v Celje. V prenovljenem vzgojno varstvenem zavodu bo čez mesec ali dva našla svoje mesto tudi knjižnica, ki pa bo morala

vsekakor upoštevati, da je na območju krajevne skupnosti Štore zaposlenih veliko delavcev iz drugih republik, ki bodo tudi v njihovi knjižnici iskali ustrezno branje.

Druge kulturne dejavnosti, če izvajamo še vsakoletno srečanje kulturnih skupin slovenskih železarn ter sodelovanje s pobratanim Paračinom, skoraj ni.

Štorska železarna podpira kulturno dejavnost tako materialno kot moralno in namenja zanjo letno velika sredstva. Vendar sama ne more zadostiti vseh kulturnih potreb. Tu je še krajevna skupnost, ki sicer zelo dobro dela, za kulturno dejavnost pa se ne zanima preveč. Nadalje je tu zveza kulturnih organizacij, kamor se steka večina sredstev, ki pa se le redko vračajo v Štore, saj je kar preveč razširjeno mnenje, da tam tako »železarna vse financira«. Ob večji povezavi in koordinaciji vseh teh dejavnosti bo tudi sedaj večkrat prazen Kulturni dom v Štorah bolje služil svojemu namenu.

Med stroji so zadoneli zvoki pihalnega orkestra

O kulturi in šolstvu so govorili (od leve proti desni): predstavnik zveze kulturno prosvetnih organizacij Štefan Žvižej, ravnatelj osnovne šole v Štorah Vlado Novak in predstavnik kulture v krajevni skupnosti in železarni Franc Ocvirk.

V krajevni skupnosti Štore obiskuje osnovne šole trenutno 620 otrok. Največ učencev ima centralna šola v Štorah, sledi ji podružnična šola v Kopolah s šestdeset učenci in tremi učitelji, podružnično šolo na Svetini obiskuje dvaintrideset učencev (poučujeta dva učitelja), v podružnični enoti v Teharjah pa je trideset učencev z dvema učiteljema. V vseh treh podružničnih enotah je pouk do petega razreda, nato pa se učenci vozijo v centralno osnovno šolo v Štore.

Tudi šolstva si v tej krajevni skupnosti skoraj ne moremo predstavljati brez sodelovanja in pomoči železarne. Sedanja centralna šola na Lipi je stara deset let in verjetno brez pomoči železarne sploh ne bi bila zgrajena. Ta šola je že leto dni edina osnovna šola v celjski občini, ki ima v oddelkih od prvega do četrtega razreda uveden celodnevni pouk, čez nekaj mesecev pa bodo celodnevno šolo uvedli tudi v treh petih razredih. Srednjeradni program predvideva, da bi do leta 1982 uvedli celodnevno šolo v vseh oddelkih, za to pa so potrebne številne adaptacije in dozidave. Najdražje vlaganje bo prav gotovo v centralno šolo na Lipi, kjer so pred kratkim uredili kuhinjo, trenutno gradijo jedilnico, v načrtu pa sta še dva prizidka, kjer bo v prvem večnamenski prostor za celoten kraj, v drugem, večjem pa bodo dodatne učilnice ter prostori za ureditev knjižnice. Verjetno se bo našel tudi prostor za ureditev tehničnega muzeja, za katerega so pred leti prav v tej šoli že zbirali sredstva, vendar zamisli niso izpeljali do konca.

Z ureditvijo vseh teh prostorov bodo dani dobri pogoji, da celodnevna šola polno zaživi, vendar to ne bo mogoče brez popolne vključitve šole v kraj, kar pa bo mogoče doseči le z vsestransko, ne le materialno pomočjo. Verjetno pri tem ne bo dovolj le železarna, ki je že obljubila pomoč pri urejanju igrišč, brez katerih ne more biti nobena, celodnevna šola pa še posebej ne, ampak se bo morala v oblikovanje otrokove osebnosti vključiti celotna krajevna skupnost. Verjetno bosta še vedno ostali najbolj povezani železarna in šola, saj le-ta zadnje čase tesno sodeluje z železarno pri usmerjenem izobraževanju otrok. Za popolno vključitev otrok v krajevno skupnost pa so pomembne številne prireditve, ki jih pripravijo šole (tudi pri tem veliko pomaga železarna, ki odstopi prostore, šolskemu pevskemu zboru pa je kupila tudi srajce z emblemi železarne), na drugi strani pa je potrebna večja pomoč zunanjih sodelavcev preobremenjenim učiteljem pri organiziranju izvenšolske dejavnosti.

Ob osnovni šoli na Lipi je tudi vzgojnovarstveni zavod, ki lahko sprejme okrog sto otrok in tako zadovoljuje trenutne potrebe. Zgrajen je bil šele pred letom dni iz družbenega samopripeva, sedaj pa je v načrtu še gradnja prizidka za varstvo dojenčkov.

Strokovno in poklicno izobraževanje

Z razvojem železarne so se nenehno pojavljale tudi večje potrebe po razvoju poklicnega izobraževanja. Že leta 1945 je bil organiziran tromesečni poklicni tečaj, ki je že naslednje leto prerasel v nižjo strokovno šolo. V šolskem letu 1947/48 je šola dobila ime Metalurška industrijska šola Štore, ki pa kmalu ni mogla zadovoljiti vseh potreb razvijajoče se železarne, zato so leta 1949 zgradili novo šolsko poslopje. Tri leta pozneje je bila metalurška industrijska šola z odločbo sveta za šolstvo in kulturo Slovenije ukinjena ter ustanovljena vajeniška šola za kovinarsko stroko, ki je dobila širši slovenski značaj.

Leta 1954 je bila spet uvedena metalurška industrijska šola, leta 1961 pa so se vajeniška šola, metalurška industrijska šola in dom učencev združili v Šolski industrijski kovinarski center Štore. Pri nastajanju tega centra sta večje zanimanje pokazali tudi cinkarna in EMO Celje, ki sta svoje učence začeli vključevati v šolo. Šola pa je še naprej doživljala spremembe. Leta 1972 sta vajenska šola za kovinarsko stroko in metalurška industrijska šola dobili enoten učni načrt in sta se registrirali kot skupna poklicna kovinarska in metalurška šola. Ustanovili so šolo za specializirane metalurške delavce, ki naj bi mašila vrzeli, ki je nastala po ukinitvi izobraževanja livarjev-kaluparjev ter zadovoljevala vedno večje potrebe po kvalificiranih metalurških delavcih. Šolanje na tej šoli traja dve leti.

Šolski center je začel izobraževati tudi delavce ob delu in center je leta 1972 dobil ime Šolski kovinarski in metalurški center Štore, v katerem so združene poklicna kovinarska in metalurška šola, šola za metalurške in kovinarske delavce, enota za dopolnilno izobraževanje in usposabljanje delavcev ter dom učencev. Ob ustavnih spremembah leta 1974 sta se dom učencev in ostali deli centra konstituirali kot temeljni organizaciji združenega dela.

Šola se danes ukvarja s prostorskimi težavami, saj ima trinajst oddelkov na voljo le šest učilnic, kar je za več kot sedemsto učencev, kolikor jih je vpisanih letos, občutno premalo. Bolje je z delavniškimi prostori, ker so pred tremi leti dobili okrog osemsto kvadratnih metrov novih prostorov.

Veliko učencev prihaja z vzhodnih delov občine in so po socialnem izvoru predvsem kmečki, mnogi tudi s slabim učnim uspehom. Težave pa se pojavljajo pri učencih iz drugih republik, ki jih je iz leta v leto več, zato so morali v domu učencev organizirati tečaje slovenskega jezika. Tudi bogata strokovna knjižnica v centru, ki ima tudi leposlovna dela, bo morala upoštevati potrebe učencev iz drugih republik.

Potrebe po kadrih so v gospodarstvu občine vedno večje, zato naj bi ustanovili tehnični center, ki bi pokrival potrebe celotne regije.

V pogovoru, ki ga je vodil novinar Milan Vogel, so sodelovali: ravnatelj osnovne šole v Štorah Vlado Novak, predstavnik kulture v krajevni skupnosti in železarni Franc Ocvirk, učitelj praktičnega pouka na ŠKIMC Janez Hladnik in predstavnik občinske zveze kulturno prosvetnih organizacij Štefan Žvižej.

Srečanje

»Naprej je možno samo z delom in s prispevkom vseh organiziranih socialističnih sil – tu je moč jugoslovanske socialistične revolucije, tu so njeni pravi temelji«

Krajevna skupnost – nosilka »Šlandrove nagrade«

Okrogla miza bi ji lahko rekli. In okrog nje: Peter Šprajc, predsednik ZB NOV Celje, Pavle Štefančič, tajnik ZB NOV Štore, Ivan Tofant, član ZB NOV Štore, Dragan Simović, predstavnik mladih iz štorske železarnice, Lada Cmok, predstavnica ZSMS Štore in Franc Gajšek, sekretar izvršnega odbora SZDL Štore.

Že nekaj prvih izrečenih misli je dalo slutiti, da bo moč zabeležiti in predstaviti pravi, socialistični utrip v bazi, kot rečemo, in to v najboljšem pomenu te besede. Pretirano bi bilo sicer trditi, da so v tej krajevni skupnosti dosegli najvišjo obliko le-tega, mirne vesti pa lahko ugotovimo, da imajo več kot dovolj razlogov za zadovoljstvo. In mi z njimi. Bila je to, po domače povedano, učna ura, ki se je nismo nadejali. Vse premnogokrat je namreč znana misel »naprej je možno samo z delom in s prispevkom vseh organiziranih socialističnih sil – tu je moč jugoslovanske socialistične revolucije, tu so njeni temelji«, ko jo prenesemo v življenje, le še blede, slabokrvni skupek nepovezanih dejanj, včasih tudi samo besed. To bi krajanom Štor težko očitali. Dosledno se držijo pravkar zapisanega načela! In še kako vedo, da se je potrebno v iskanju nadaljevanja te pravilno in uspešno začrtane poti nasloniti na naše revolucionarne tradicije, da morajo v ta boj za lepši, boljši in pravičnejši jutri, vključiti čim več ljudi, predvsem mladih. »Le tako bo,« pravijo, »to nadaljevanje naše revolucije, ki teče od predvojnega revolucionarnega delavskega gibanja prek oboroženega dela revolucije in poveljne socialistične samoupravne izgradnje, dobilo pravi smisel, pravo vsebino.«

Kdo bi se potem čudil, da je krajevna skupnost Štore prva nosilka »Šlandrove nagrade« – za smotrno usklajeno delo družbenopolitičnih organizacij v krajevni skupnosti, ki jo je celjska občina letos prvič podelila!

Borci – eden izmed stebrov revolucionarne preobrazbe

Da je tako, je tako tudi zato, ker so prav borci, v okviru, poudarjamo, socialistične zveze, v Štorah izjemno močno mobilizatorsko in dejavno prisotne, kot ustvarjalni del samoupravne in demokratične skupnosti (in s svojimi izkušnjami neprecenljive vrednosti!) eden izmed stebrov re-

volucionarne preobrazbe kraja. Naj povemo, da šteje ZB NOV Štore 191 članov, da ne govorimo o prav tako izjemno dobro organiziranem in prizadevnem 73-članskem aktivu borcev štorske železarnice, ki bi zaslužil posebno predstavitev.

»Trudimo se,« skromno ugotavljajo naši sogovorniki.

Tudi v nadaljevanju pogovora skoraj ni bilo čutiti želje, da bi kaj več povedali o borčevski organizaciji sami in njenih svojstvenih nalogah, pa čeprav bi verjetno bilo kaj reči. So dali prednost krajevni skupnosti kot celoti? Slišali smo le, da komisije, v splošno zadovoljstvo članstva, dobro delajo. Da nikoli ne pozabijo ostarelih in bolnih tovarišev, partizanskih mamic, da skrbijo za spominska obeležja, nič manj za denarno pomoč in redne zdravstvene preglede svojih članov, da so stanovanjska vprašanja v glavnem rešena, da gredo vsako leto na izlet. Le mimogrede je bilo navrženo, da se tu še lahko srečamo z vprašanjem ukradenih otrok, mladoletnih borcev. Ugotovili pa so, da bo potrebno storiti nekaj več v zvezi z neposrednim prena-

šanjem revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja na mladi rod. Na praviti bo treba sezname borcev, ki so pripravljeni hoditi v šole in se na predavanja tudi pripraviti. Rešitev tega, enega izmed redkih, po njihovi sodbi, nezadovoljivo urejenih vprašanj, verjetno ne bo težka, saj je v štorski krajevni skupnosti pot od programskih besed do uresničitve navadno kratka.

Prva močnejše prisotno nezadovoljstvo je bilo čutiti, ko smo jih povprašali o datumu krajevnega praznika.

Nimajo ga! Beseda je dala besedo in tu so bili že prvi predlogi. V zgodovino svojega kraja so, na primer, zapisali leto 1942 in z njim množične aretacije v Kompolah, pa prihod Tončke Čečeve, sekretarke kozjanskega okrožja, ki je imela v Kompolah dva sestanka. In osvoboditev železarnice leta 1945! Tiste železarnice, ki je še danes duša in srce tega kraja. »Z železarno smo eno,« so rekli borci. »Brez nje ne moremo in tudi ona ne more brez nas!« Se vam ne zdi, da je to pravi praznik za krajane Štor? Spomin na dan, ko so delavci prevzeli oblast v svoje roke in z njim simbolika, vredna tega spomina.

Predlog je tu in z njim morda že vabilo na praznovanje krajevnega praznika v Štorah, maja leta 1978.

»Radi imamo svoj kraj – svojo domovino«

Čas je, da predstavimo ZSMS Štore, ki šteje 120 članov in 4 aktivne: v Teharjih, Štorah, Laški vasi – Pečovju, Kompolah. V štorski železarni je kar 1200 mladih, razporejenih v osmih osnovnih organizacijah. Tu je še osnovna organizacija šolskega kovinarskega in metalurškega centra za 250 člani, v sedmih in osmih razredih osnovne šole v Štorah pa je v ZSMS vključenih 130 mladih.

Pohvalili so jih. Mladi iz ZSMS Pečovje – Laška vas, čeprav jih ni veliko, so med najboljšimi. Sestajajo se kar po hišah, se dogovarjajo in delajo. Mladi iz Kompol imajo levji delež zaslug pri organiziranju lokalne delovne akcije »Kompole 77«. Novo cesto, dolgo tri kilometre, so gradili prav vsi občani! Mladi so tod delovno zagnani, politično odgovorni. Zameriti gre le, da je med osnovnimi organizacijami premalo dogovorjenega sodelovanja. Zato so tik pred ustanovitvijo povezovalnega telesa, imenovane konferenca mladih. To, na kar je opozoril Dragan, pa je naloga, ki stoji v tem predkongresnem obdobju pred vsemi mladimi: kako se še bolje organizirati, kako ne vključeno mladino vključiti v uresničevanje obveznosti, ki jih prinašajo naloge družbenoekonomskega razvoja, združenega dela in sredstev, kako čim več prispevati k nadaljnji krepitvi samoupravnih socialističnih odnosov in delegatskega sistema v celoti. In kaj je povedala Lada? »Pomislite,« je rekla med drugim, »Prožinska vas in Ogorrev, majhna zaselka, pa sta sama organizirala tekmovalne kosce in žanjice!«

Takšni so. »Radi imajo svoj kraj – svojo domovino,« kot je pribila predstavnica mladih ZSMS Štore.

Treba se bo torej le bolje organizirati, se z večjo odgovornostjo lotiti uresničevanja sklepov, predvsem pa, kar je bilo še posebej poudarjeno, se bolj posvetiti sistemu kadrovanja ter z njim usposabljanju in vključevanju kadrov, kar je slabost mnogih osnovnih organizacij ZSMS. Nove vrednosti in nova znanja, ki jih mlad človek danes prinaša s seboj (opaziti jih je bilo tudi v besedah naših današnjih sogovornikov!), pa so porok, da bodo našli načine in moč boriti se za nadaljnji razvoj samoupravnega socializma, ki ga je na naših borbenih in revolucionarnih tradicijah začrtala zveza komunistov in tovariš Tito.

In tako bo v Štorah, dokler...

Ob koncu dajmo prostor mislim predstavnika socialistične zveze:

V enotni program družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti Štore je bilo vloženega veliko časa, truda, srca. In zdaj obvlada jo položaj! Ključ uspeha? »Prednost smo dajali in dajemo družbenopolitični prisotnosti, kar velja za vse socialistične sile, ne osebnim težnjam!« pravi Franc Gajšek. Da uspešnost, enotnost in pravilna naravnost niso samo besede na papirju, govore vse njihove akcije, od referendumov do volitev, v priprave in izvedbe katerih vključujejo prav vse občane, od najmlajših do najstarejših.

In krajan Štor bi ne bili Štorovčani, če bi v njihovi malhi ne ostalo še želja, načrtov.

Dragan si želi novih obratov, nove obleke delovnemu okolju, zelenice, travnike. O tem že veliko govorijo in spomladi bodo šli v akcijo. Veseli se izgradnje rekreacijskega centra na Teharjih, kamor bodo lahko hodili tudi Celjani. Lada pravi, da jim na občini le malo preskopo režejo kruha. »Če si v železarni želijo lepo delovno okolje, si mi želimo lepšega bivalnega okolja,« pravi sekretar izvršnega odbora SZDL Štore. Pa so tu že predlogi o mladih hišnih svetih. Njegova želja je tudi, da bi ob sprejemanju te množice samoupravnih sporazumov in dogovorov imele večjo odmevnost v Celju obrobne krajevne skupnosti. Zakaj se ne bi odločili za zbiranje namenskih sredstev, lahko v republiškem merilu, za gradnjo prostorov družbenopolitičnih organizacij? Da bi se človek lahko pogovoril z vsakim, ki je potreben pomoči, tople besede, četudi samo stiska roke.

Tako je in takšni so v Štorah. »In tako bo,« kot se je slikovito izrazil sekretar izvršnega odbora SZDL Štore, »dokler bomo gradili majhne hiše, se med seboj poznali in bomo potrebni pomoči drug drugega, dokler bo tja v breg še rinil možak z brenoto vode na hrbtu...« In čez čas: »Točno še vem, katera drevesa sem zasadil!« Da, v tem med hribovje stisnjem industrijskem naselju je tako že od prvih povojnih let.

Gre za tradicijo političnega dela, političnih kadrov.

Ko smo si ob slovesu stisnili roke, sem se nasmehnila... Tu in tam mi v uradništvu radi prigovorijo, da vidim svet okrog sebe lepši kot je. Semkaj sem se odpravila s trdno voljo, da zapišem vse. Tudi tisto, kar ni prijetno pogledu. Pa sem spet ostala praznih rok.

Tako je, če prideš v Štore.

MILENA ŠTRAJNAR

6. oktobra 1977

ZLITINA MAŠIH USPEHOV

Ustni časopis TV-15 v Štorah pri Celju Ustni časopis TV-15 v Štorah pri Celju

Dragan Simović

Lada Cmok

Borci narodnoosvobodilnega boja iz Štor, Celja

6. oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

»Druga svetovna vojna je zadela našo družino z vso strahoto. Takoj po prihodu Nemcev v Celje se je za naju z možem začela trnova pot. Že prve dni okupacije sva morala večkrat na zaslišanje. Ker sva bila napredno usmerjena in sva v Gaberju pri Celju bila splošno znana, so hoteli iz naju napraviti ovaduha – izdajalca. Ker v to nisva privolila, je bila naša družina v stalni nevarnosti. V tem času so zavedne družine, med temi je bila tudi naša, podpirale družine zapornikov in talcev. Tako je bil tudi moj mož, ki je nudil tem žrtvam stalno pomoč, z drugimi triindvajsetimi tovariši vred izdan. Dne 11. julija 1942 so jih aretirali in odpeljali v zapore Starega piskra. Dokazali so jim samo to, da so podpirali devetčlansko družino, katere hranitelj je bil že več mesecev v nemških zaporih. Že to je zadostovalo. Dne 23. julija 1942 so vse kot talce ustrelili na dvorišču Starega piskra.

Takoj po moževi aretaciji so pridri gestapovci v naše stanovanje. Vse so premetali, iskali so orožje in ilegalno literaturo. Med preiskavo so nas tudi pretepali. Ker niso našli ničesar, so me gonili na zaslišanja, ki so trajala po več ur. Nato so me izpustili. Doma sta me otroka v velikem strahu nestrpno pričakovala. Hčerka je bila takrat stara sedem let, sinček pa tri leta. Največkrat sta me zasliševala celjska kulturbundovca Sepp Jellenz in Junger. Svojima otrokoma nisem mogla povedati, da sta izgubila očeta. Hčerki, ki je že obiskovala prvi razred osnovne šole, so o smrti očeta povedali njeni sošolci. Učiteljica (Nemka) pa je v razredu izjavila, da banditovemu otroku ni mesta v nemški šoli.

Bila sem popolnoma osamljena. Odšla sem z otrokoma na možev dom v Radomersčak št. 2 pri Ljutomeru. Pri moževih starših sem pustila otroka in odšla v Maribor v službo. V službi sem bila le dvajset dni. Nato so me z izgovorom, da se mi prekine delo zaradi ureditve mojih osebnih dokumentov, poslali domov. Doma sem bila samo eno noč.

Dne 4. avgusta 1942 ob štirih zjutraj je začela policija razbijati po hišnih vratih. Kričali so: »Kje je banditova vdova s svojo ničvredno zalogo?« Otroka sta se policistov tako prestrašila, da nista mogla niti hoditi. Hčerko sem si naložila na hrbet, sinčka pa sem nosila na rokah. Na orožniški postaji v Ljutomeru nas je že čakal policijski avtomobil.

Na smrt upehana sem prinesla svoja otroka do avtomobila. V Ljutomeru so ta dan naložili samo nas. Avtomobil je zastiral platnena streha, le zadnja stran mu je bila nezakrita. Tam sta bila stražarja. Od utrujenosti sem se v avtomobilu kar sedela na klop. Prestrašena otroka sta se me krčevito oklepala. V Veliki nedelji so se nam priključili prvi aretiranci. V Ormožu so naložili nekaj kmečkih družin iz Središča, v Ptuj pa v nove kamione še več družin. V Mariboru so nas odložili v nekem velikem poslopju. Mislim, da je morala biti šola. Tukaj nas je še isti dan pregledala zdravniška komisija. Bolne starce je komisija izpustila in so se lahko vrnili domov.

Izpoved matere Pavle Kovačič

Pozno popoldne so nas spet naložili na kamione in odpeljali na mariborsko železniško postajo. Ponoči smo se z vlakom pripeljali v Celje. S postaje smo šli peš v telovadnico mestne osnovne šole (sedaj II. osnovna šola). Žensk nas je bilo pri tem transportu okoli 100, moških pa okoli 50, otrok pa 120 do 130. Ležali smo na slami. Izmed odraslih nihče ni mogel zaspiti. Neka žena je bila tik pred sedmim porodom. Vso noč je jokala; moža so ji kot talca ustrelili. Vseh šest otrok je imela pri sebi. Najstarejši je bil star 12 let, najmlajši pa 2 leti. Naslednji dan so jo odpeljali v bolnišnico, kjer je na porodu umrla. Doma je bila nekje blizu Šentjurja pri Celju.

Naši otroci so bili navadno tihi in mirni. Stalno so se oklepali mater, starejših bratov in sester. Toliko izkazovanja ljubezni gotovo ne bom nikdar več doživela. Četrtri dan, dne 8. avgusta 1942, so nas vse nagnali na dvorišče. Moške so oddvojili od družin. Klicali so nas po imenih. Tiste, ki so se javili, da obvladajo nemški jezik, so ločili od drugih. Nagovarjali so jih, naj se vključijo v njihovo vohunsko službo.

Pred našim odhodom iz telovadnice mestne šole v

okolisko šolo, kjer je bilo zbirališče vseh aretiranih družin, so pripeljali iz zapora še ženo narodnega heroja Lacka in hčerko Marijo. Mlajše otroke so privedli že prej. Vpričo nas so ženo in hčerko zasliševali in jima grozili z najhujšimi kaznimi, če ne izdajo moževih sodelavcev. Obe pa sta odločno vztrajali pri svojih prejšnjih izjavah v zaporu, da ne vesta ničesar. Po prihodu v okolisko šolo so nas razvrstili na dvorišču, kjer so vsakega poklicali po priimku in imenu. Nato so razmestili družine po sobah. Skozi okna nismo smeli gledati. Med nami se je raznesla vest, da žene – matere, katerih možje so v partizanih, nimajo več pravice do svojih otrok, ker so ti otroci postali otroci rajha. Dojenčke so takoj oddvojili od ostalih otrok. Naslednji večer našega bivanja v okoliski šoli so vsem otrokom, ki še niso znali govoriti, vzeli prstne odtise. Okoli vratu pa so vsakemu obesili tablico, na kateri so bili napisani njegovi osebni podatki in številka.

V času med 5. in 6. avgustom so stalno prihajali transporti mater in otrok v okolisko šolo. Aretirali so jih doma, vlačili so jih iz zaporov in celo iz bolnišnic.

Dne 9. avgusta okoli tretje

ure zjutraj se je nenadoma zaslišal po vseh sobah krik: »Črni hudiči so prišli!« Med njimi sem spoznala Celjana Jellenza in Jungerja. Vsi so bili oblečeni v črne gestapovske uniforme. Ukazali so nam, da se hitro oblečemo. Vso prtljago smo morale več jokati niti prositi, preveč sovraštva je bilo v mojem srcu. Vse smo hitele oblačiti otroke. Pričakovale smo, da bodo našo deco končno le pustili z nami.

Ko smo bile oblečene, so nam ukazali, naj se pobereмо iz sob. Začeli so nas suvati in pehati na hodnik. V naglici sem objela in poljubila oba otroka. Naročila sem jima, naj ne pozabita svojih starih staršev, ki žive v Ljutomeru, in da sta doma iz Celja. Povedala sem jima tudi, da so Nemci ustrelili očeta, ker je bil zaveden Slovenec.

Na hodniku me je gestapovec Junger takoj začel pretepati, da sem se zaletavala od stene v steno. Otroci v sobah so strahovito vpili. Matere se niso hotele ločiti od otrok in so jim malčke trgali iz naročja. Groza nas vseh je bila nepopisna. Nekatere matere so se v obupu metale po tleh. Jokajočim

otrokom so policisti obljubljali, da se odpeljujejo naslednji dan za mamami, če bodo mirni in ubogljivi.

Nas so v zgodnjem jutru 9. avgusta 1942 strpali v vagona na celjski železniški postaji. Vsa okna v vagonih in na hodnikih so zaprli in zastražili. Ob sedmih zjutraj nas je vlak odpeljal s postaje...

V vlaku je bila tako neznosna vročina, da je kar puhtelo iz nas. Vsa okna so morala biti zaprta. Če se je katera izmed nas onesvestila, je nismo mogle nitizmočiti, ker nismo imele vode. Na našo prošnjo za vodo smo dobile v odgovor le mrk pogled stražarja. Tako je minil dan, začela se je dolga, strašna noč. Vso noč smo se vozili, ne da bi se kje ustavili. Proti jutru smo se pripeljali na neko manjšo, zapuščeno železniško postajo, kjer so priklopili nov stroj. Piščalka stroja je imela tako turoben zvok, da smo se pri vsakem njenem pisku zgrozile. Vse okrog nas je bila pusta, z grmičevjem porasla pokrajina. Okrog desete ure smo se peljale mimo neke večje vasi. Skozi okna smo videle ljudi pri mlačvi žita. Kmetice so s hrepenečimi očmi gledale snope pšenice. Slišati je bilo njihove klice: »Kdo bo letos pri nas pospravil žito?«

Kmalu nato se je vlak ustavil. Bilo je okoli pol enajstih. Vrata vagonov so se sunkoma odpirala. Rezki vzkliki so odmevali: »Los, los, heraus!« Ob vagonih je bilo polno policistov in gestapovcev. Nekatere so spremljali veliki volčjaki. Šele sedaj smo opazile, da so bili v zadnjih vagonih naši možje in fantje.

Po pet in pet so nas z brancjem uvrstili v kolono. V zadnji koloni je neki mož odganjal z roko psa, ki ga je hotel ugrizniti. Za njegovo predrznost ga je policist pobil na tla. Ostali v koloni so ga nezvestnega odnesli proti taborišču. Vsi smo bili do smrti preplašeni.

Od postaje smo hodili kakšne pol ure po cesti, pokriti z debelo plastjo črnega prahu, v katerega so se nam do gležnjev vdirale noge. Pokrajina je bila pusta, porasla z redko travo in grmičevjem. V daljavi smo zagledali ogromen prostor, ki so ga obkrožali v pravilen četverkotnik postavljeni betonski stebri. Na strehi je bila pritrdjena žica. Ko smo prišli v bližino, smo brali na njih napise, da je žica pod visoko električno napetostjo. Ob zunanji strani žične ograje so bile v razdalji 40 do 50 metrov postavljene na lesenih stebrih stražarske utice, kjer je stal stražar z mitraljezom. Na notranji strani žične ograje smo videli ženske, oblečene v sivočrtane obleke, ki so nosile krampe, lopate in druga orodja. Skozi izhodna vrata so odhajale z vojaškimi koraki po pet in pet v koloni. Spremljali so jih stražarji z volčjaki. V ogromnem četverkotniku so bile na vsaki strani ravnih ulic postavljene zidne in lesene barake. Vse so bile brez oken. Pri vhodu v ta ograjeni prostor je stala obsežna zeleno popleskana baraka z velikimi okni. Na pročelju barake je bil napis:

TR. K. L. Auschwitz-Birkenau

Odloemek iz knjige Staneta Terčaka »Ukradeni otroci«

Iz zgodovine štorske železarne

Kakor drugod po Sloveniji, je bil tudi v Štoreh razvoj železarstva povezan s premogovništvom, saj je bil premog poleg vodne sile glavni vir energije. Začetnik rudarstva je bil domačin Ignacij Novak, ki je v drugi polovici tridesetih let prejšnjega stoletja ustanovil rudnik rjavega premoga in z njim gospodaril do leta 1850, ko je vso jamsko posest prodal Frederiku Brunu Andrieuju, ki je v naslednjih letih posest še povečal in začel delati načrte za gradnjo železarne. Že novembra leta 1850 je dobil koncesije, da na svojem zemljišču zgradi pudlarno in valjarno. Obseg je bil natančno določen, kot gorivo pa je moral uporabljati le premog. V naslednjih dveh letih je Andrieu tovarno že opremljal, začel pa je v finančne težave. Na različnih mestih je iskal kredit, kot delnega solastnika pa je sprejel Pavla pl. Putzarja s Tirolske. Kljub nekaterim sporom med lastnikoma je železarna hitro rasla in leta 1857 je že obratovalo šest peči za pudlanje, zaposlenih pa je bilo tristo petdeset delavcev, osemnajst vajencev in tristo sedemindeset rudarjev. Glavni proizvod valjarne je bilo paličasto železo in pločevina.

Lastnik Putzer se je v boju za modernizacijo močno zadolžil, zato je bila po poravnavi leta 1865 ustanovljena delniška družba »Rudarsko in železarsko podjetje Štore«. Tudi ta družba je propadla in leta 1872 je Štore prevzela Hohenwalska rudarska družba, ki pa je pet let pozneje vse premoženje prodala na javni dražbi.

Posest je kupil Karel Neufeld z Dunaja, ki je leta 1878 ustanovil rudarsko družbo »Rudnik in železarna Štore« s sedežem na Dunaju. Tako je železarna po petih letih spet začela obratovati. Glavni proizvod je bila siva litina in jeklo iz pudlarne.

Železarno so lastniki širili in izpopolnjevali in leta 1912 so v njej že začeli izdelovati odlitke za obrate in rudnike, dele za Dieslove motorje, parne cilindre za lokomotive, kokile in valje ter drugo.

Leta 1907 so opustili drago pudlanje in začeli predelovati le polizdelke, ki so jih dobili od drugih železarn. Čez nekaj let so odstranili pudlarske peči in postavili martinarno.

V nacionalnem pogledu je podjetje zelo slabo vplivalo na okolico, ker je bilo vodilno osebje nemško, pomagalo pa mu je celotno nemškutarsko uradništvo. To se je še posebej pokazalo leta 1892, ko so v Štoreh gradili šolo in je štorska družba podpisala, da bo šolo materialno vzdrževala, dokler bo učni jezik nemški.

Leta 1890 se je v Celju začelo socialno gibanje, ki

je zajelo tudi Štore, zahtevalo pa je osem urni delavnik in splošno volilno pravico.

Po prvi svetovni vojni je štorska železarna izgubila svoje tržišče, vendar ga je kmalu nadomestila s tržišči v Sloveniji, na Hrvaškem in Slavoniji. Močno jo je prizadela gospodarska kriza leta 1930, v naslednjih letih pa si je zaradi oboroževalne tekme spet opomogla. Podjetje je bilo še vedno v lasti tujcev, ki so izkoriščali delovno silo in naravna bogastva. Ob polnem pogonu je bilo v tovarni zaposlenih okrog petsto delavcev. V tem času je obratovala martinarna, valjarna, tališnica za železo ter mehanska in mizarska delavnica.

Narodna zavest delavcev je bila vezana predvsem na društvo »Bodočnost«, ki so ga delavci ustanovili leta 1920. Posebno radi so imeli petje, ki ga je učil šolski upravitelj Martin Stante, ko pa so njega premestili v Celje, je učil petje Srečko Dežman. Najprej so imeli samo moški, pozneje pa tudi ženski pevski zbor.

Po nemški okupaciji leta 1941 je vodstvo železarne pričakovalo hiter razvoj proizvodnje. Poleg dvajset tonske SM peči so postavili še eno petindvajset tonsko. Izdelovali so betonsko železo, paličasto železo za vijake in jeklo za zakovice. Leta 1942 je SM peč prenehala delovati, večino delavcev pa so poslali na delo v Avstrijo. Še vedno pa je obratovala livarna. Tudi štorsko

železarno so Nemci izkoristili v vojne namene, saj so v njej začeli izdelovati cilindrične odlitke za izdelovanje min za minomete.

Po osvoboditvi se je štorska železarna hitro razvijala. Leta 1954 je začel obratovati prvi elektroplavž v Sloveniji, ki je bil zgrajen sicer po tujih načrtih, vendar so tehnični del elaborata in osnovne osnutke objektov izdelali domači metalurgi. Tudi večina opreme je domače izdelave.

Leta 1957 je železarna dobila še aglomeracijo, s čemer je bil dosežen še večji napredek tako v kvalitativnem in količinskem kot tudi v ekonomskem smislu. S tem je železarna postala tudi neodvisna glede potrebe po surovem železu v livarni in jeklarni, začela pa je zalagati celo druge slovenske jeklarne in livarne. S tem je gradnjo plavža popolnoma opravičila. V šestdesetih letih je bila izvedena vrsta rekonstrukcij. Povečana je bila zmogljivost elektroplavža, zgrajena valjarna 2, začeli so izdelovati štiri osnovne vrste valjev, ter številne končne izdelke. Pomembna pridobitev za štorsko železarno je leta 1972 podpisana pogodba z italijansko tovarno Fiat o proizvodnji traktorjev, ki je bila uresničena v lanskem letu. Specializacija proizvodnje v železarni Štore je tesno povezana s programom Združenja slovenskih železarn, ki je bilo ustanovljeno leta 1969.

V boju za svobodo

V času vstaje tudi zavedni ljudje v Štoreh in okolici niso stali ob strani. Že 20. julija 1941 je bila na pobudo pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko na Slemenih med Resovno in Javornikom ustanovljena 1. celjska četa, ki je imela taborišče blizu kmeta Muleja. Med borci je bil tudi delavec iz Štor Karel Volk. Četa je bila slabo oborožena ter stalno zasledovana, posebno še po 4. avgustu 1941, ko je na Čatrovem mlinu v Bukovčlaku pogorel kozolec, v katerem je bilo polno poljskih pridelkov in kmetijskih strojev. Kurirske javke so bile v Kompolah in Prazinski vasi in nemški policaji so pripadnike OF in 1. celjske čete nenehno zasledovali. Kmalu so Nemci začeli izseljevati zavedne slovenske družine. Leta 1942 so Nemci zaradi izdajstva odkrili skoraj vse sodelavce in aktiviste OF ter jih aretirali, zaprli najprej v celjske zapore nato pa poslali v koncentracijska taborišča. Med aretiranimi so bili skoraj sami delavci železarne in šamohtarne.

Po teh množičnih aretacijah so se ljudje nekoliko ustrašili, k temu pa je pripomogla tudi v železarni ustanovljena »Werkschutz« iz delavcev, ki so jih pošiljali nad domačine in partizane po vaseh in okoliških hribih. O teh akcijah pa je partizane in domačine pravočasno obveščal štorski žandar Franc Mekinda, ki je tako preprečil marsikatero žrtev.

Partizanstvo se je spet razširilo ob prihodu 14. divizije na Štajersko, ki je v te kraje prišla v noči med 13. in 14. februarjem leta 1944. Pri Planini in Svetini se je pojavil Kozjanski odred, ki ga je vodil Marjan Jerin. Dne 8. maja 1944 je s svojimi borci obkolil lovsko kočjo na Svetini, v kateri je Eugen Himmer učil kmete vojaške veščine in jih hujskal proti partizanom. Borci so vdrli v kočjo in odpeljali Himmerja v vas, kjer ga je ljudsko sodišče obsodilo na smrt. Ob tej akciji je Kozjanski odred dobil veliko orožja in novih borcev.

Najtežje dni so ti kraji doživeli marca 1945, ko so Nemci in drugi sovražniki pri svojem umikanju iz Jugoslavije morili in požigali po Kozjanskem ter strahovali ljudi. Od domačih izdajalcev so Nemci zvedeli, da se na Slemenih in Resovni zadržujejo aktivisti odborov OF in 2. bataljon Kozjanskega odreda. Nepričakovano so jih obkolili. V hudih bojih so padli vsi borci, od aktivistov pa sta na Resovni padla okrožna sekretarka SKOJ Cvetka Jerinova in aktivist iz Šentjurja Dušan Lah. Nekaj dni pozneje so borci Bračičeve brigade pregnali Nemce, tudi z domačije Gradišnikovih, čeprav je sovražniku pomagalo tudi letalstvo.

Vse dogodke danes označujejo spominska obeležja.

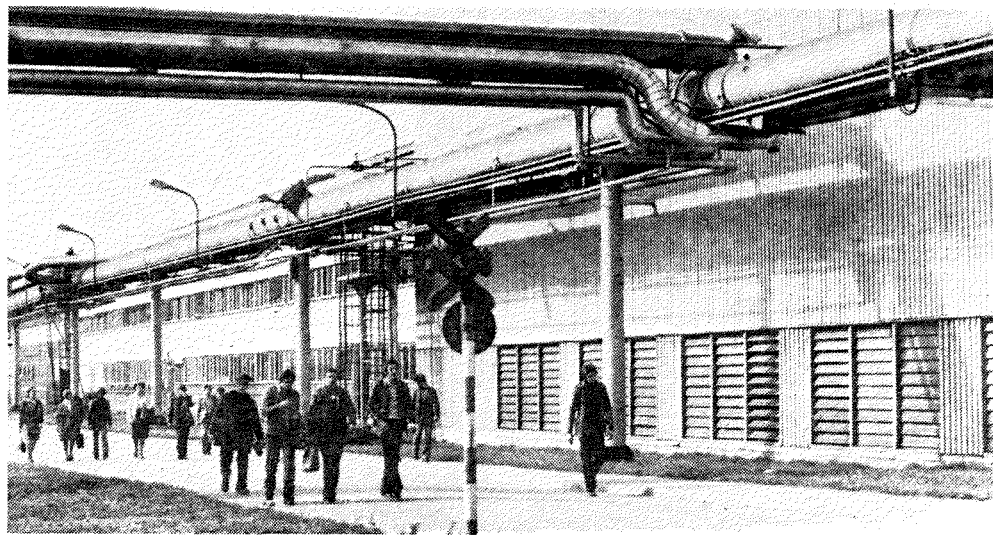

6. Oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPЕHOV

Ustni časopis TV-15 v Štoreh pri Celju Ustni časopis TV-15 v Štoreh pri Celju

Pogled na del
železarne danes

Valjarji leta 1905

6. oktobra 1977

ZLITINA NAŠIH USPEHOV

Mislil na prste, ki gnetejo testo

Noč je dan mojih misli. Ob odprtem oknu zrem v temo in delam obračun minulega dne. Saj bo šlo; dokazati jim je treba in jih prepričati, da le osebna zavest zagotavlja uspeh. Najprej tarnajo in bentijo, govorijo o davkih ter o draginji, potlej pa sežejo v žep, primejo za lopato — z vsemi v vasi postanejo eno hoteenje. Smo ali nismo Kopolčani? Zardeva, ki se je v Kopolah lotimo, tudi uspe. Takrat, ko smo napejljavali po vasi elektriko, smo bili lepo število let mlajši. Kasneje smo se lotili vodo-voda — presneto nas je zdelal. En uspeh je opozoril na naslednjo potrebo. Ko se je zdelo, da bo vas cvet v štorski občini, se je začela vse bolj dušiti v prahu. Lojtrski vozovi s konjsko vprego so se sramežljivo umaknili najrazličnejši pločevini s hrzajočimi motorji. Cesta, luknje, prave kotanje z vodo; v ljudi se je naselil nov nemir. Treba je bilo iti od hiše do hiše, kdo ve kolikokrat, do najrazličnejših občinskih vrat, do naše železarne. Najbolj me je jezilo, kadar sem ugotovil, da ljudje ne vidijo koristi, ki jih prinašata enotnost in solidarnost. Niti v nekaj sto letih se ljudje bistveno ne spremenijo, kako naj bi se spremenili v nekaj več kot tridesetih letih...! Pogosto, kadar sem razmišljal o ljudeh, sem mislil na prste, ki gnetejo testo. Aktivizem!

»Tofant! Šli boste z nami!«

Tiste dni v letu 1936, ko smo se v tovarni emajlirane posode v Celju pripravljali na stavko, smo mnogi prvič spoznali, kako močno lahko kri polje po žilah. Starejši, v delavskem izkoriščanju prekaljeni tovariši, so govorili, da me je dvigovalo od navdušenja. Prvič sem si lahko v mislih predstavljal, kako naj bi živel delavec — proletarec. Po stavki so me, dvajsetletnega, postavili na cesto. Oče, ki je garal v šamotarni, je umrl že leta 1932. Spet sem bil samo eden izmed petih Tofantovih otrok, s katerimi se je morala 'križati' uboga mati. »Preklete življenje!« sem večkrat slišal govoriti ljudi. Leta 1941 pa so začeli govoriti drugače — ne vsi. Bili so, ki so menili, da jim bo Nemec prinesel kruha, da bo iz njih naredil kulturne ljudi. Bili so, ki so v to verjeli še takrat, ko so jih trdi udarci potisnili k tlom. Pa so se pojavili Strnadi in Volki, Jerini in Ocvirki, zbrali so se fantje v Prvo celjsko četo, zbrali so se v Kozjanski odred in prvi negotovosti je bilo konec.

Postal sem aktivist in v Kopolah je bilo še več posameznikov, ki so začeli sodelovati z narodnoosvobodilnim gibanjem. Za tovariše v gozdovih smo začeli zbirati hrano, orožje, tobak... Pogosto sem hodil na sestanke in po propagandne letake v Sevnico, kjer so delali Martin in Marjan ter Karel. »Fant, treba je od hiše do hiše, od človeka do človeka! Ljudem moramo odpreti oči, moramo vedeti, na koga se lahko zanesemo...« so govorili.

Bilo je avgusta leta 1942. V Kompole je prišla Tončka Čečeva, organizacijski sekretar za kozjansko okrož-

Smrt pa se je norčevala iz nas

Ivan Tofant

je. Sestanek smo imeli v naši stari hiši, ki je danes ni več. Tja smo sprejeli na stanovanje Gorjupovo družino. Naslednji sestanek smo imeli v Gajskem gozdu. Bilo je to obdobje, ko smo postajali iz dneva v dan za mesece starejši. Kadar je udaril cerkveni zvon, se mi je zdelo, da bije kovaško kladivo, da kliče ljudi z zavihanimi rokavi, sestrane in izkoriščene, da jih kliče na upor. Izdajal Menda se je začelo na Planini. Pravili so, da

je začel 'hlapčevati' nek živinozdravnik. Takrat je bila izdana tudi Tončka Čečeva. Spominjam se, da sem imel že vse pripravljeno za pot med partizane. Če bi ne bilo Tončkinega prigovarjanja, naj ostanem na terenu, kjer moram pripravljati ljudi za sodelovanje z Osvobodilno fronto, bi bil že med njimi. Gestapovci so me prišli iskat v železarno. Varil sem in skozi črna očala sem videl le ostro svetlobo. Nič nisem spraševal. Vedel sem, da niso prišli ker bi mi radi dali večji kos kruha, da mi niso prinesli kulture — vedel sem...

Je smrt tako izbirčna?

Tistega dne so v železarni aretirali tudi Ladija Jagra. Peljali so nas na orožniško postajo v Štore, od tam pa vklenjene v črnem avtomobilu v celjski Pisker. Enajsti november — triindvajseti december! 'Gospodje čiste arijske rase' so začeli nežno; za kratkimi stavki so padale težke klofute. Potem so se lotili plesa z bičem. Ko

so spoznali, da tudi to ni pravi način za sporazumevanje z 'banditskimi pomagači', so nas odpeljali v kletni prostor. Pahnili so me na klop, mi potegnili čez glavo suknjič in začeli udrihati. Eden je zasliševal, dva sta pretepala. Kričal sem da bi pregnal neznosne bolečine, kričal sem in tajil. Z grozo sem spoznaval, da postaja moja moč podobna predmetu mehuruju.

Pod podplute oči so mi potisnili Gorjupovo izjavo — priznal je, da je delal na terenu, da je delal za partizane. Arijska rasa je zahtevala imena, za tista pa razen mene in Tončke Čečeve ni vedel nihče. Podpisal sem tudi sam. Priznal sem, da sem sodeloval s tovariši iz Prve celjske čete. Po imenih so spraševali zama. In tako smo si podpisali smrtno obsodbo!

Čakanje na smrt me je spominjalo na dolge vrste, v katerih smo včasih čakali na kruh. Takrat in zdaj so očetje mislili na svoje družine, na otroke, mladeniči na mater in očeta, na skrito ljubezen...

V celici smo bili štirje. Risto Gajšek iz Celja, nek to-

variš s Planine, ki so ga tepli po prstih, dokler mu izza nohtov ni privrela kri, pa Albin Zupanc...

Smrt pa se je norčevala iz nas. Vklene so nas 23. decembra pahnili na vlak in odpeljali v Maribor. S tovarišema Strnadom in Podpečanom sem čakal, kdaj bodo po jetniškem dvorišču nasuli žagovino, kar je pomenilo — streljanje. »Preklete hudiči,« je tarnal Strnad. »Kaj bo z mojima otrokoma. Kdo bo zanje skrbel, kako bodo preživeli brez mene...?«

Nekega dne se ustopijo na pragu nadut gestapovec, civilist in paznik. Zanimali so se, če je kdo med nami invalid, kakšnega zdravja smo. Je smrt tako izbirčna?

Spet na vlak. Pisk lokomotive je tudi v največjih omahljivcih obudil upanje — morda bomo pa le preživeli!

Dachau

Odpeljali so nas 13. januarja. Brez viraževnosti, ampak ta številka mi ni bila nikoli več pri srcu. Za žico sem spoznal, česar nisem mogel in česar nisem niti poskušal pojasniti svojemu otroku. Kamen, muha, blato v kolovozu je veljalo več kot človek. Garal sem in umiral; rešilo me je sočutje interniranega italijanskega zdravnika, ko so me že vtaknili na spisek za kopanje — krematorij. Leto dni so me skrivali v taborišču. Ko sem si najbolj zaželel smrti, me je obudilo tovarstvo — to ni beseda, to je svetinja.

Je lahko delavec tudi drugačen?

Pestoval bi to moje, to naše novo življenje. Ko sem se vrnil v domače kraje, sem se dotikal drevov in kamnov ob cesti. Bil sem svoboden, bil sem človek, iz dneva v dan bolj človek. Le kadar sem šel mimo hiš, v katere sem vedel, da se ne bodo vrnili, se mi je razjokalo srce. Zdelo se mi je, da moram poslej delati in obnavljati to porušeno, izropano domovino tudi namesto njih. Začelo se je v narodnoosvobodilnih odborih. Med vojno izčrpane je ozdravilo delo. Šel sem v železarno, našo železarno in sem delal kot navaden delavec. Navaden? Je lahko delavec tudi drugačen? Da, posamezniki so se začeli iti karierizem. Na račun drugih so hoteli na položaje. Pomiloval sem jih. Sedaj sem že deset let v pokoju. Bil sem udnarik, dobil sem priznanje vestnega in dobrega delavca, dobil sem knjigo v spomin...

Včasih grem in opazujem delavce, ko zapuščajo železarno. Na njihovih obrazih ni več zaznati tiste grenkobe, ki je bila značilna za našo generacijo. Ponosen sem na našo železarno. Grenčica? Da, malo pa jim vseeno zamerim, da so me v desetih letih le enkrat povabili v njihovo sredino. Pa ne mislite, da gre za klobaso; za besedo gre, za neposreden stik z današnjimi samoupravljalci v železarni Štore.

Jutri imamo v vasi sestanek. Nekateri še vedno ne razumejo, da samo z lastnim delom in prispevkom lahko gradijo lastno in našo še srečnejšo prihodnost. Uspeli bomo — saj smo vedno uspeli!

SILVO TERŠEK

Ljubljanska banka

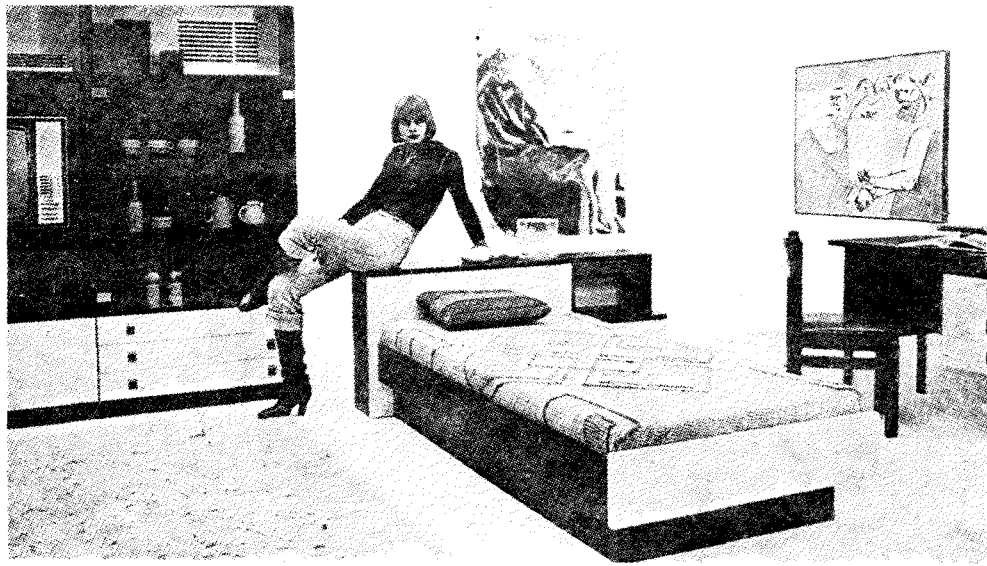
S tekočim računom je vaša
banka vedno odprta

plošče vlaknenke — lesonit
tiskane, lakirane, emajlirane,
melaminizirane lesonit plošče
dekorativni plastični laminati
rezan les, furnir
pohištvo
garderobne omare
ležišča

lesonit
ilirska bistrica

brest
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167

dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

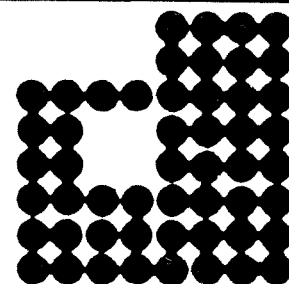
za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru,
kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

X. JUBILEJNI
MEDNARODNI SEJEM
OPREME V KRANJU OD
10. do 16. oktobra

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.
Telex, štirinajstdnevnik Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

CESTNO PODJETJE CELJE • JURČIČEVA 1 - PP 96 - TEL. 22 864

Upravljanje, vzdrževanje — rekonstrukcija in modernizacija cest I., II. in III. reda na področju celjske regije;

moderen park gradbenih strojev in specialne opreme za ceste; lastna asfaltna baza;

gradnja cest na celjskem področju;

nizke gradnje;

zimsko služba

IGRALNICA CASINO

Turistično hotelsko podjetje Portorož, TOZD IGRALNICA CASINO nam je bila to pot naklonjena in poklanja vam reševalcem nagradnih križank to križanko – 158, po vrsti.

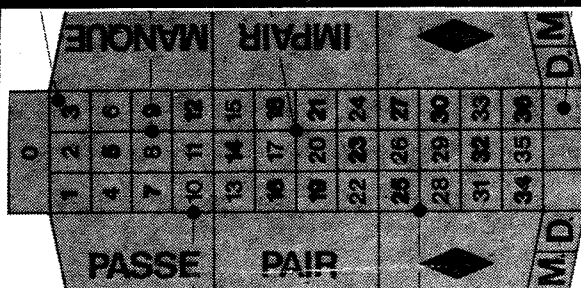
Portorož in njegove lepote prav dobro poznate. Mnogo je novega, obetavnega za razvoj turizma. Tu je tudi znana igralnica »CASINO«, kjer se na »ruleti« in drugih igrah na srečo izživljate v prostem času, ko zasvetijo luči Portoroža.

Prosimo reševalce, da je rešitev te nagradne križanke na naši upravi najkasneje do 17. oktobra.

Pripravili smo dve nagradi – keramična vaza unikat Prodajalne-Galerije BOREC v Ljubljani, na Titovi c. 17.

Lep pozdrav in prijetno razvedrilo

Uredništvo in uprava

SESTAVIL : KOPRIVSEK	OBLIKA STEBLA	REŠETO	STRUPENA TEKOČINA	OKLEPNIK	TRST
DEL POSLOPIJA					
IT. POPEVKAR					
OBOKANI HODNIKI					

[illegible]

Ime in priimek

.....

Točen naslov

▶								
KARTONAR								
GR. DIDAK. PESNIK					NADAV			
VEVŠKE TAPETE					OSLOV GLAS			
POLITIČNO ZATOČIŠČE					OS.ZAIMEK			
ITA					PRITOK VISLE			

V NEKAJ VRSTICAH V NEKAJ VRSTICAH V NEKAJ VRSTICAH V NEKAJ VRSTICAH V NE

Bežno srečanje in bežen pogovor, pa vendarle močno vtisnjen v spomin. Igalo. V imenu sto tabornikov, kolikor šteje taborniški odred iz Hercegnovega, razvrščenih v štiri čete z imeni »Orienski bataljon«, »Ilija Kišić«, »Milan Vuković« in »Daša Pavičić«, ki ga je 28. novembra 1972 ustanovil republiški odbor ZZB NOV Črna gora, so spregovorili: Dragan Vico, Jefto Tripković in Darko Keković.

»Imena naših čet so imena naše slavne zgodovine,« pojasnjujejo. Ne le to! To je nadaljevanje tradicij revolucionarnega boja za svobodo, ki prepleta sleherni taborniški program (pa naj bo to doma v Sloveniji, v daljnji Črni gori, Srbiji!) v najlepšem pomenu te besede.

Tako so na letošnjem že tradicionalnem pohodu »Po poteh Orienskega bataljona«, na dan vstaje črnogorskega naroda, odkrili doprsni kip Ilije Kišića. Da bi živel spomin na vzornika: ilegalca, študenta filozofije, predvojnega revolucionarja, prvega sekretarja partijske celice v Hercegnovem, ki ga je ubila italijanska patrulja. Da ne govorimo, kako skrbno negujejo bratstvo in enotnost, to najbolj svetlo in odgovorno nalogo mlade generacije. Pobrateni so z odredom »Boris Kidrič« iz Beograda, katerega stalni gostje so. Tudi na Kidričevih dnevih, znanem taborniškem tekmovanju, kjer so bili leta 1975 drugi, leta 1976 tretji.

Se bi lahko naštevati. Pa pustimo raje besedo spet našim mladim gostom. »Tovarištvo, medsebojna pomoč... to me je v taborniški organizaciji najbolj pritegnilo,« pravi Dragan. »Čeprav smo, na primer, v tekmovanjih nasprotniki, si pomagamo. Kje ste še videli kaj podobnega! To in pa ljudje, ki jih srečujemo, spoznavamo. Nikoli ne bom pozabil Andrijevice. Sprejela nas je kot borce med vojno!«

»MAŠALA! MAŠALA!«

Taborniki iz Hercegnovega v Črni gori toplo pozdravljajo ljubljanske, mariborske in sežanske tabornike

O Andrijevi govori tudi Jefto:

– V to vasico na jugu Črne gore smo prišli ob dveh ponoči in takoj zjutraj smo morali na tekmovalno stezo. Utrujen, neprespani. Dež je padal. Premočni smo bili do kože in taborniška oprema je bila težka, da je upogibala hrbet. Veste, skoraj na albanski meji je to. Planinska vas in prevaliti smo morali več kot petdeset kilometrov razlike. Tekli smo preko polja. Dobro se še spominjam. Trava je bila mokra, še nepokošena. Zagledam starko, ki ji je ta trava morda kruh, življenje... Tu je revščina, velika revščina! Pa nas je bodrila.

»Mašala! Mašala!« (»Naprej! Naprej!«) je klicala. Jefto še sliši njen glas.

Droben, a dragocen utrinek. Za mladega človeka toliko bolj.

Sicer pa se naši taborniki, kot več ali manj vse taborniške organizacije, ubadajo z denarnimi težavami. Luknje maši le dobra volja, pridnost, iznajdljivost. »Nikoli ne vemo, kaj bo jutri, če bomo lahko izpeljali našo akcijo,« potoži Darko.

To je važno, volja! In spomini. Tudi takšni, kakršen je spomin na taborniško akcijo »Pozdrav Titu«, na predvečer letošnjega dneva mladosti. O tabornem ognju, pesmi, ljudeh, na Mirandi se je zbral malodane ves Hercegnovi, pripovedujejo kot da se je zgodilo včeraj.

Se beseda, dve, o pravkar minulih počitnicah. Jadranka, ki se je našemu pogovoru pridružila nekoliko pozneje, je povedala, da je bila v gozdni šoli na Venuši in da je bilo imenitno. In Jefto? Pravi, da je bilo poletje izredno. »Toplo, dosti kopanja in družbe lepih deklet,« se nasmehne. Pravi tudi, naj pozdravim mlade tabornike iz Ljubljane, Maribora, Sežane, s katerimi so bili skupaj že na mnogih tekmovanjih.

»Samo tako naprej!« zapišem v beležnico. »Imenitni taborniki, imenitni tovariši so to,« v glas rečejo Dragan Vico, Jefto Tripković in Darko Keković.

Hvala, v imenu slovenskih tabornikov, in v svojem, za tale pogovor!

MILENA ŠTRAJNAR

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

Delo goriškega vojnega področja 20

od marca
1944
do
osvoboditve

Iz doslej navedenih akcij in diverzij ter z aktivno obrambo, je tako komanda goriškega vojnega področja kot komandam mest in partizanski straži uspelo vzdržati na ogroženih primorskih tleh in opravljati na svojem operativnem območju revolucionarne naloge vse do osvoboditve.

V začetku svojega delovanja 19. avgusta 1944 je imela komanda goriškega vojnega področja v svojem sestavu le 473 borcev in bork. Z mobilizacijami in priključitvami več komand mest in komande idrijskega vojnega področja, je število borcev po enotah naraščalo tako, da je doseglo višek novembra 1944, nato pa upadalo vse do osvoboditve. Novembra 1944 je štela komanda goriškega vojnega področja 1854 borcev, januarja naslednje leto pa 1760 borcev in bork. Do razlike štiriindevetdeset borcev je v tem času prišlo zaradi tega, ker je šlo nekaj vodilnega kadra na komando kobariškega vojnega področja, mladi in sposobni borci v operativne enote, manjše število borcev pa je komanda izgubila v decembrski ofenzivi. V času od novembra do decembra 1944 sta se združili komandi mest Postojna in Sežana, iz komande mesta Gorica pa je izšla partizanska straža Renče.

Z odredbo Glavnega štaba NOV in POS septembra 1943 o formiranju zaledne vojaške oblasti in področij je bila z isto odredbo določena tudi ustanovitev področnih vojnih sodišč, ki naj sodijo za storjene kazenske prekrške tako civilnim kot vojaškim osebam.

Sodišča so sodila na osnovi pravilnika o organizaciji in poslovanju brigadnih in odrednih vojnih sodišč iz avgusta leta 1943. Sodnika je po tem pravilniku postavljala komanda področja. Sodišče je imelo tri člane in tožilca. Člani sodišča so bili pomočnik komandanta (komisar) kot predsednik sodišča, pravnik in partizanborec. Vse sodbe je bilo področno sodišče dolžno dostaviti višjemu vojnemu sodišču v potrditev.

Postopek se je začel na osnovi prijave VOS-a, terenskih odborov OF, posameznih pripadnikov NOV in POS in civilnih oseb. Sodišče je o preiskavi moralo voditi zapisnik, ki so ga morali podpisati vsi člani sodišča. Branilec obtoženega je bil lahko vsak, ki je imel za to moralno kvalifikacijo.

Z uredbo o vojno-kazenskem sodstvu Glavnega štaba NOV in POS aprila leta 1944 pa je imenoval člane sodišča Glavni štab po svoji presoji, vendar je še vedno bil predsednik sodišča politični komisar področja, član sodišča pa je moral biti tudi pravnik. Glede pristojnosti pa je bila sprejeta novost, da vojne enote, kadar se nahajajo na ozemlju področja, načelno odstopajo kazenske zadeve civilnih oseb področij vojnim sodiščem. Če brigadno sodišče iz kakršnihkoli razlogov ni moglo soditi, je lahko v sporazumu z javnim tožilcem odstopilo vsako kazensko zadevo sodišču vojnega področja.

Preiskavo je vodil javni tožilec, ki je zbral ves dokazni material in po končani preiskavi vložil pri predsedniku sodišča obtožnico ali pa je predlagal ustavitve postopka. Obtoženi je imel pravico izbrati branilca, ki je lahko bil vsak, ki je moralno ustrezen.

Proti sodbi prvostopenjskega, to je področnega sodišča se je lahko obtoženec pritožil višjemu sodišču pri štabu korpusa. Obsojeni na smrt so lahko vložili prošnjo za pomilostitev pri predsedstvu SNOS.

Z uredbo o vojnih sodiščih, ki jo je maja 1944 izdal Glavni štab, izvajati pa so jo začeli septembra istega leta, so javni tožilci pri vojnih sodiščih prenehali delovati in so prešli na okrožja. Na teh osnovah je bilo organizirano in je delovalo sodišče goriškega vojnega področja.

Vse razprave so bile javne in se jih je udeleževalo veliko poslušalcev tako iz vrst civilnih prebivalcev kot borcev. Bile so ob različnem času in na različnih krajih, kakor je narekoval trenutni položaj in potreba dela. Razprave so bile na prostem ali v dvorinah zvečer ali pa podnevi. Bile so javne in vsakomur razumljive. Sodbe so bile sicer stroge, vendar pravične, kar je civilnemu prebivalstvu in vojakom ugajalo, zato so sprejeli sodišče za svoje, ljudsko sodišče. Zaradi teh vzrokov je tudi razumljivo, da osumljenci ali že aretirani ljudje, ki so imeli priložnost pobegniti, tega niso storili, ker so bili prepričani v pravičnost sodišča. Ugled sodišča je bil tako velik, da si ga danes skoraj ne moramo zamisljati.

Pri vsaki obravnavi je bil obtoženec določen tudi zagovornik, da bi primer obravnavali z vseh strani in ne bi prišlo do napačnih zaključkov in sodb. Zgodilo se je tudi, da je občinstvo, ki ni poznalo zagovornikove naloge, menilo, da ta zagovarja obtoženčovo dejanje. Tako po neki obravnavi na mitingu nobeno dekle ni hotelo plesati z zagovornikom.

Sodišča pri iskanju informacij o obtožencu ni oviralo niti to, da je le-ta živel v kakšni sovražni postojanki ali nekje daleč v Furlaniji. Za preverjanje obtožb je uporabljalo narodno zaščito, odbor OF, organe oblasti, enote GAP, torej vse, ki bi lahko kakorkoli pojasnili dejanje. Če se je izkazalo, da je obtožba resnična, so organi narodne zaščite ali pa zaledne vojaške oblasti obtoženca aretirale. Priče so prihajale na zaslišanja ali pa na obravnavo tudi iz sovražnih postojank.

V času svojega delovanja je sodišče izreklo na desetine obsodb. Več ljudi je bilo obsojenih na prisilno delo, na delno ali popolno zaplenitev premoženja, če je bilo dokazano sodelovanje s sovražnikom, ki je imelo hujše posledice za posameznega pripadnika narodnoosvobodilnega gibanja ali pa za organizacijo. Nekateri so bili obsojeni tudi na smrt, mnogi pa so bili oproščeni. Obsojenec je imel pravico do pritožbe na drugostopenjsko sodišče pri štabu 9. korpusa.

(Se nadaljuje)

Milena

Omar Torrijos

Torek 27. septembra 1977

V Zagrebu je bila v dvorani »Vatroslav Lisinski« slavnostna seja CK ZK Hrvatske ob štiridesetletnici ustanovitve KP Hrvatske. Seje se je udeležil tudi predsednik republike in ZKJ Josip Broz Tito, ki je bil tudi med ustanovitelji KP Hrvatske 1. avgusta 1937. Ob tej priložnosti mu je predsednica ZK Hrvatske Milka Planinc izročila spominsko listino in zlato značko ustanovnega kongresa KP Hrvatske.

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić se je na sedežu OZN ločeno pogovarjal s predstavniki Sri Lanke, Iraka, Etiopije, Indije in Libije.

Sreda 28. septembra 1977

Član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj je z delegacijo, ki jo sestavljajo zvezni sekretar za zunanjo trgovino Emil Ludviger, pomočnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve Dragan Bernardić, načelnik uprave v ZSZZ Svetozar Starčević in šef kabineta Edvarda Kardelja Bora Lazarević, odpotoval na večdnevni uradni obisk v ZDA.

V New Yorku so se srečali zunanji ministri držav koordinacijskega biroja petindvajsetih neuvrščenih držav, da so se dogovorili o nastopu neuvrščenih na 32. zasedanju generalne skupščine OZN.

Četrtek 29. septembra 1977

V Beogradu so tovarišu Titu podelili mednarodno nagrado »Zlati Merkur« za njegovo prizadevanje za razvoj mednarodnih odnosov in izboljšanje gospodarskega razvoja z vsemi deželami sveta. Nagrado so prejela tudi nekatera slovenska in jugoslovanska podjetja.

Delegacija ZK Slovenije, ki jo vodi predsednik CK ZKS France Popit, je na povabilo sekretarja deželnega komiteja KPI za Furlanijo-Julijsko krajino prispela na dvodnevni obisk v to pokrajino.

Petek 30. septembra 1977

Na uradni obisk v našo državo je prispel predsednik panamske vlade brigadni general Omar Torrijos.

Člana predsedstva SFRJ Edvarda Kardelja je v Beli hiši sprejel predsednik ZDA Jimmy Carter. Predsednik Carter je izrazil željo, da bi predsednik Tito kmalu obiskal ZDA.

Na zasedanju generalne skupščine ZN je govoril Miloš Minić in posebej poudaril pomen neuvrščenih pri reševanju mednarodnih kriz.

Sobota 1. oktobra 1977

Zunanja ministra ZDA Vance in SZ Gromiko sta objavila skupno poročilo o rešitvi bližnjevzhodne krize, v katerem je predviden umik izraelskih sil z zasedenega arabskega ozemlja ter sodelovanje vseh zainteresiranih sil, tudi Palestinecev, pri reševanju spora.

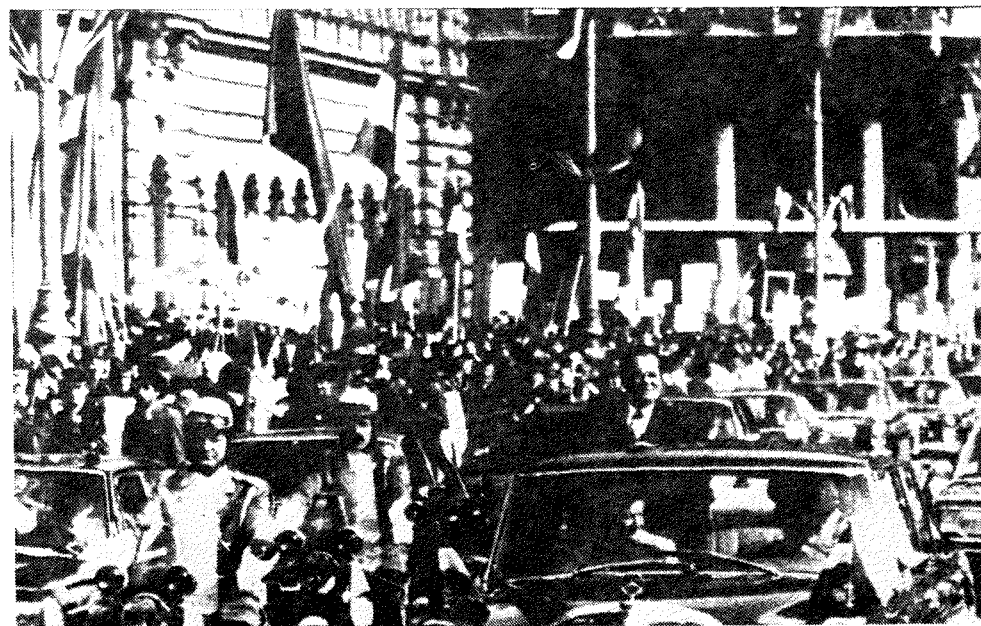
V Beograd so začele prihajati prve delegacije, ki se bodo udeležile beograjske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Ponedeljek 3. oktobra 1977

V Washingtonu se je tovariš Edvard Kardelj pogovarjal z vidnimi osebnostmi iz senatnega komiteja za stike s tujino. Preteklo noč so v Delhiju aretirali bivšo predsednico indijske vlade Indiro Gandhi.

Indira Gandhi

Tito v Zagrebu

»Druže Tito, mi ti se kunemo«

Titovi zagrebški dnevi zadnjih dni septembra so bili nekaj več kot slovesnost in praznik! Bili so pregled delavskega ustvarjanja, moči in pripravljenosti delavskega razreda, da nadaljuje Titovo pot. Bil je to tudi pregled mladosti – tiste in takšne mladosti, ki je v okupiranem Zagrebu, pred sovražnikovim nosom, z bombami in s puškami, potrjevala svojo voljo in pripravljenost, da se bori za človekovo svobodo.

V mesto, okopano v soncu, okrašeno s partijskimi in z državnimi zastavami, peterokrakimi zvezdami, so se zlivali ljudje iz vse Hrvatske – da dostojno proslave štirideseto obletnico Titovega dela na čelu partije, njeno in naše slavje.

Zagrebski delavci, in z njimi ves Zagreb, so si dobro zapomnili Titove besede in jasno pokazali svojo pripravljenost, uresničiti jih in potrditi z dejanji. In vsa naša dežela je te besede poslušala z največjo pozornostjo in s ponosom. A Zagreb bo tudi potem, ko bo Tito odšel iz tega mesta, mogoče že danes, še enkrat odkril Titu svoje srce. Naj se zato oglasi naša najdražja pesem »Druže Tito, mi ti se kunemo, da sa tvoga puta ne skrećemo«!

VJESNIK 30. september 1977

tudi po 400 dinarjev. Torej: če ta delovni dan stane 400 dinarjev in na cesto vsak dan pride okoli 200.000 deklet in fantov, potem ni težko izračunati, koliko bi ti mladi ljudje prihranili – skupnosti!

MLADINA – 16. september 1977

Pot k demokratičnosti

Posebno zanimivo in pomembno je vprašanje, če lahko posamezni komunisti zadržijo svoje mnenje tudi takrat, ko se le-to križa s stališčem večine. Razumljivo, v okviru programa in statuta ZKJ, se to lahko! »In to je treba podpirati kot zdravo pot k demokratičnosti in zgrajevanju enotnosti v zvezi komunistov,« je rekel Todo Kurtović, sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ, in o tem pojasnil: »S tem, ko posameznik zadrži svoje stališče, se hkrati obvezuje uresničevati politiko zveze komunistov in osvojenih stališč, pri čemer ima pravico na ponovno oceno nekih pojavov, v odgovarjajočem trenutku, ki jih predloži in postavi na dnevni red oziroma o njih spregovori organizacija. Na tej osnovi je treba graditi notranje odnose v forumih. To je prispevek k odstranjevanju negativnega v današnjih pogojih, vsega, kar spodbuja k opravljanju, podtikanju in mnogokrat rojeva neodgovorno govoričenje, če lahko tako rečem, ki indirektno ali direktno ponareja resnico.«

VUS – 17. september 1977

Mladim rodovom za zgled

Ob trideseti obletnici ustanovnega kongresa zveze borcev narodnoosvobodilne borbe – bil je 30. septembra 1947 – je armadni general Kosta Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, v pogovoru s časnikarko Tanjuga med drugim dejal:

– Negovanje in razvijanje jugoslovanskega patriotizma in revolucionarnih tradicij ne obravnavamo kot nekakšen dolg do preteklosti, kot našo zgodovinsko vlogo, ali kot razlog, da bi sami sebe poveljevali. Menimo, da je v smislu razlaganja in širjenja tistih idealov, tistega zanesenjaštva, tiste borbenosti, ki zagotavlja nadaljnji razvoj revolucije, to naša obveznost. Menim, da se je že izkristaliziralo pojmovanje o aktualni političnoidejni dimenziji revolucionarnih tradicij. Ne gre torej za nekaj, kar je nekoč bilo in je za vedno okamenelo, temveč za spodbude k novim akcijam, za spodbude k revolucionarnemu odnosu in delovanju v sedanjih pogojih.

DELO – 29. septembra 1977

Dijaki na avtocesti

Ideja mestne konference ZSMS Beograd, da bi okoli 200.000 mladincev, dijakov srednjih šol, do konca oktobra, preživelo po en delovni dan na trasi nove avtoceste proti Nišu, je bila topla pozdravljena! Namesto v šolo, naj bi šli dijaki na gradbišče, namesto knjig bi zagrabili krampe, lopate, samokolnice, in tako omogočili, da bi bilo delo prej končano, da se z načrtovanim ne zamuja. Mladinci in mladinke naj bi delali tam, kjer se trasa avtoceste zaključuje, kjer se ne zahteva kakšno posebno profesionalno znanje. Koliko bi na ta način pomagali skupnosti, potrjuje izjava enega izmed inženirjev »Partizanske poti« (podjetja, ki je zadolžen za izgradnjo), ki je povedal, da je delavce za to vrsto dela težko dobiti in če jih dobijo – jim je potrebno na dan izplačati

Kosta Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije